A blue tractor with a red implement is working in a field. The tractor has large, treaded tires and a red frame. The implement is a red harrow with yellow discs. The tractor is moving from left to right, turning over dark brown soil. In the background, there is a green field and a line of trees under a clear blue sky. The tractor's registration number 'FU7938' is visible on the side of the hood.

Referansebruksberegninger 2019

Beregninger basert på driftsgranskingene

Regnskapstall for 2017

Framregnede tall for 2018 og 2019

27 referansebruk

AVGITT JUNI 2019

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

NIBIO er sekretariat for Budsjettnemnda for jordbruket

Årlig utkommer:

«Totalkalkylen for jordbruket» (Jordbrukets totalregnskap og budsjett)

«Referansebruksberegninger»

«Resultatkontroll for gjennomføringen av landbrukspolitikken»

«Volum- og prisindeksar for jordbruket» som ligger på:
http://nilf.no/statistikk/Volum-_og_prisindeksar

BUDSJETTNEMNDEN FOR JORDBRUKET

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019

Beregninger basert på driftsgranskingene

REGNSKAPSTALL FOR 2017

FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019

AVGITT
JUNI 2019

Innholdsfortegnelse

HOVEDRESULTATER	1
1 INNLEDNING	3
1.1 Generelt.....	3
1.2 Historisk om utviklingen av referansebruk	5
1.3 Referansebrukene og totalkalkylen for jordbruket	6
1.4 Årets referansebruksberegninger	6
2 PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKS-BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTS-GRANSKINGENE	11
2.1 Bygd på driftsgranskingene	11
2.2 Tilskuddsberegning.....	11
2.3 Registrert arbeid og kapital.....	11
2.4 Nærmere om avskrivningsprinsippets betydning	12
2.5 Nærmere om investeringstidspunktets betydning	13
2.6 Gjeldsandeler	15
2.7 Leid arbeid/arbeidsgiveravgift	15
3 FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK	17
3.1 Generelt.....	17
3.2 Arbeidsforbruk	17
3.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og poteter	17
3.4 Avlingsnivået for øvrige vekster	18
3.5 Verdiendring på buskap og varelager	19
4 VOLUMFRAMREGNING PÅ REFERANSEBRUKENE	21
4.1 Beregningsmetode og forutsetninger	21
4.2 Skift i volumutviklingen	23
4.3 Resultat av volumframregningen på referansebrukene	23
5 PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE.....	25
5.1 Korn	25
5.2 Poteter.....	25
5.3 Melkeprisen.....	25
5.4 Kjøtt	27
5.5 Ull.....	27
5.6 Annet	27
6 TILSKUDD	29
6.1 Pristilskudd	29
6.1.1 Grunntilskudd	29
6.1.2 Distriktstilskudd melk	30
6.1.3 Distriktstilskudd kjøtt og egg	30
6.1.4 Kvalitetstilskudd storfekjøtt	31
6.1.5 Tilskudd for lammeslakt og kjeslakt	32
6.2 Driftstilskudd per foretak	32
6.3 Tilskudd til husdyr	33
6.4 Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid	36

6.5	Refusjon av avløserutgifter ved sykdom mv.	36
6.6	Areal- og kulturlandskapstilskudd	37
6.7	Tilskudd til dyr på beite	39
6.8	Bunnfradrag.....	39
7	FRAMREGNINGSGRUNNLAG	41
7.1	Oversikt	41
7.2	Årgangsindekser	44
7.3	Leid arbeid	45
7.4	Tilskudd	45
8	BEREGNINGSGRUNNLAG	47
8.1	Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk.....	47
8.2	Økologisk melkeproduksjon	65
8.3	Analyse av kombinerte produksjoner	67
8.4	Sammenligning av resultatene i referanse-brukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper	69

Hovedresultater

Tabellen nedenfor viser det beregnede vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk, inklusive beregnet inntektsverdi av jordbruksfradraget, og det beregnede helårsutslaget av jordbruksoppgjøret 2019 på vederlaget for de enkelte referansebrukene.

Tabell 1 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi av jordbruksfradraget (før skatt). Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2017. Kr per årsverk

	Årsverk	2017	2018	2019 ¹	Fullt utslag av oppgjør ²
1 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Landet	1,982	376 500	366 000	371 300	21 600
2 Korn, 362 dekar korn. Landet	0,397	194 900	178 700	154 100	56 400
3 Sau, 171 vinterfôra sauer. Landet	1,197	164 600	152 300	136 900	31 200
4 Melkeproduksjon geit, 133 årsgaier. Landet	1,608	453 100	465 200	461 900	24 200
5 Svin og korn, 49 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	1,648	428 600	376 100	308 000	-1 100
6 Egg og planteprodukter, 6 533 høner + 258 daa korn. Landet	1,324	482 700	439 000	407 400	1 700
7 Poteter og korn, 127 daa poteter + 444 daa korn. Landet	1,576	444 000	457 300	457 100	47 100
8 Storfeslakt/ammeku, 32 ammekyr. Landet	1,256	284 600	272 300	284 800	21 800
9 Frukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet	1,802	384 600	406 800	449 300	38 600
10 Fjørfekjøtt og planteprodukter, 111 432 fjørfeslakt. Landet	1,033	476 700	482 000	463 700	17 100
11 Økologisk melk og storfeslakt, 26 årskyr. Landet	1,936	377 100	371 600	384 100	26 500
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 15 årskyr. Landet	1,696	311 400	312 200	322 800	23 700
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 46 årskyr. Landet	2,307	412 600	391 700	374 400	17 300
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 62 årskyr. Landet	2,673	492 700	467 100	445 600	15 100
15 Melk og storfeslakt, 33 årskyr. Østlandets flatbygder	1,980	445 900	406 400	389 600	16 400
16 Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Østlandets andre bygder	1,950	374 600	360 600	368 700	19 400
17 Melk og storfeslakt, 35 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	1,890	358 900	327 200	309 600	16 200
18 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	1,828	364 600	352 200	362 400	20 400
19 Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Vestlandet	1,985	365 600	356 100	369 100	23 700
20 Melk og storfeslakt, 31 årskyr. Trøndelag	2,048	378 800	351 800	346 000	13 700
21 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Nord-Norge	2,046	368 100	359 600	360 800	20 500
22 Korn, <400 dekar korn (235 dekar korn). Østlandet	0,307	67 400	42 500	15 300	58 400
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 777 dekar korn. Østlandet	0,720	346 000	332 900	302 800	62 900
24 Korn og svin, 313 dekar korn + 23 avlssvin. Trøndelag	0,813	444 100	397 700	344 300	19 500
25 Sau, 136 vinterfôra sauer. Vestlandet	1,117	139 800	131 500	127 000	21 200
26 Sau, 175 vinterfôra sauer. Nord-Norge	1,240	182 900	167 400	153 200	32 900
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 300 v.fôra sauer. Landet	1,711	179 300	164 100	141 600	23 700

- 1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2019 er regnet inn i resultatene for året 2019
- 2) Fullt utslag for kalenderåret 2020 (helårsvirkning av oppgjøret) med oppgjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst i 2020 (jf. tabell 7.1)

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2019

1 Innledning

1.1 Generelt

Referansebruksberegningene er beregninger på bruksnivå for ulike produksjoner, bruksstørrelser og områder. Hensikten med beregningene er blant annet å vise inntektsutviklingen og å beregne virkninger av endringer som følge av jordbruksoppjørene. Referansebruksberegningene er en del av grunnlagsmaterialet til jordbruksforhandlingene.

Fra og med 2001 bygger beregningene på driftsgranskingene med registrerte tall. Materialet er først gruppert etter produksjoner. Deretter er det oppdelt etter distrikt og struktur. Referansebrukene er ikke direkte sammenlignbare med referansebruksberegninger gjort tidligere enn 2001. Sammenligning mellom referansebruksberegninger med ulikt utgivelsesår må også frarådes, først og fremst fordi det er utskifting av deltakerbruk bak referansebruk og dernest fordi det enkelte år er endret på utvalgskriteriene og nummerering for noen referansebruk.

Om bakgrunnen for omleggingen fra 2001 siterer vi fra St.meld. nr. 19 (1999–2000) «Om norsk landbruk og matproduksjon» der det står følgende:

«Referansebrukssystemet erstattet etter St.prp. nr. 8 (1992–1993) det tidligere modellbrukssystemet. Referansebrukene gir grunnlag for å vurdere effektene av virkemiddelbruken innenfor jordbruket for ulike bruksgrupper, distrikter og produksjoner. Til tross for de forenklingene dette medførte, benyttes det i dag betydelige ressurser på å omarbeide deler av og supplere driftsgranskingsmaterialet. Det er også betydelig usikkerhet knyttet til normeringen av arbeid og kapital som skjer ved utarbeidelsen av referansebrukene i dag. For å forenkle systemet ytterligere og i større grad å analysere forskjeller i inntektene innenfor og mellom produksjoner og regioner, foreslås det at man nytter grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid og kapital. En viktig forbedring med en slik omlegging vil være at man sikrer et større datatilfang bak tallmaterialet.»

Det er etter dette nyttet grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte, uten normering av arbeid eller kapital.

Det er grunn til å understreke at referansebrukene ikke representerer hele jordbruket. Mange jordbruksbedrifter kan ha en produksjon som er dekket av referansebruksberegningene, men de vil likevel ikke kjenne seg igjen i referansebruksberegningene fordi en selv for eksempel har et annet produksjonsomfang, et annet investeringsomfang eller et annet investeringsår enn det gjennomsnittet et referansebruk viser.

Budsjettnemnda gjorde i 2011 nærmere vurderinger av situasjonen for store melkeproduksjonsbruk som har investert i nyere tid. Referansebrukene 12, 13 og 14 ble gitt nye utvalgskriterier. Dette førte til at både referansebruk 13 og 14 fikk økt årskuttall i forhold til tidligere års beregninger. Samdrifter ble tatt inn som et nytt referansebruk 28.

Til beregningene i 2014 hadde Budsjettnemnda en gjennomgang av referansebrukene med korn med hensyn til representativitet og størrelse. Nemnda vurderte både ulike alternative utvalgskriterier for og eventuelle endringer i antallet av referansebrukene med korn. Datagrunnlaget (driftsgranskingsmaterialet) gir imidlertid begrensninger for hva som er mulig. Nemnda vedtok å beholde referansebrukene 2 og 22 uendret, og å endre utvalgskriteriene for referansebruk 23 til å omfatte de 20 største kornbrukene på Østlandet.

I underkapittel 8.4 ble det i 2014 tatt inn en liten vurdering av tre referansebruk med kombinerte produksjoner, for å belyse hvilken betydning hver produksjonsgren har.

I 2017 ble referansebruk 28 «Samdrift melkeproduksjon» tatt ut. Årsaken var at det fra og med regnskapsåret 2015 (som var basisår i referansebruksberegningene i 2017) ikke lenger er særvirkemidler for samdrift i melkeproduksjon og at partene derfor heller ikke har behov for dette referansebruket under jordbruksforhandlingene. Foretak organisert som samdrift med melkeproduksjon og klassifisert som melkebruk i driftsgranskingsmaterialet, er ikke en del av de ordinære driftsgranskingsbrukene. Disse melkesamdriftene gikk tidligere derfor ikke inn i noen av de andre referansebrukene med melk og storfeslakt. Fra og med regnskapsåret 2015 (referansebruksberegningene i 2017) inngår melkesamdriftene nå i det datamaterialet som referansebruksberegningene bruker på lik linje med de ordinære driftsgranskingsbrukene med melk. Dette innebærer at de fleste referansebrukene med melk og storfeslakt fra og med beregningene i 2017 i ulik grad har fått økt antall årskyr og produksjonsomfang sammenlignet med foregående år.

Som følge av tørken 2018 ble det i august 2018 gjort avtale om ekstrautbetaling av tilskudd for blant annet å kompensere for redusert volum produsert i 2018 og økte kostnader til kjøp av fôr, frakt, vanning mv. Referansebrukene framregnes kvantumfast. Referansebrukene vil ikke ha redusert volum på inntektssiden eller økte volum på kostnadssiden i framregningsåret 2018. Budsjettnemnda har derfor valgt å ikke regne ekstrautbetalingene inn på referansebrukene, fordi en da vil få inn en ekstraintekt uten at de tilhørende reduserte markedsinntektene eller de økte kostnadene kommer fram.

I årets beregninger er referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene uendret i forhold til fjorårets beregninger. Årets referansebruk er beskrevet i underkapittel 1.4.

Detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke gjengitt i denne publikasjonen. En har valgt å presentere bare noen få sentrale resultatmål. For spesielt

interesserte er mer detaljerte beregningsresultater å finne på NIBIO sine internettsider. Tallene for 2019 viser budsjetterte tall før jordbruksforhandlingene, dersom annet ikke er sagt. I tabell 1 og i tabell 8.14 er vist fullt utslag (helårsvirkning) av jordbruksoppjøret i 2019.

1.2 Historisk om utviklingen av referansebruk

Som følge av Stortingets vedtak den 1. desember 1975 «Om inntektsopptrappingen i landbruket», ble det et utvidet behov for å kunne sammenligne inntektsnivået i landbruket med inntektsnivået i industrien. Fra før av hadde en Totalkalkylen for jordbruket, som viser det totale inntekts- og kostnadsnivået i næringen. Men behovet ble nå utvidet til å gjelde de forskjellige produksjoner, bruksstørrelser og distrikter. Problemene omkring registreringen av inntektsnivået i landbruket ble tatt opp i St.meld. nr. 14 (1976–77) «Om landbrukspolitikken» og i St.meld. nr. 80 (1978–79) «Om inntekt og levekår i landbruket».

En av de viktigste oppgavene Budsjettnemnda ble pålagt i de nevnte Stortingsdokumentene, var å utforme et sett av modellbruk og beregne årsverksinntekten på disse i samsvar med de retningslinjer som ble gitt i dokumentene. Videre å beregne et sammenveid gjennomsnitt av årsverksinntekten i modellbrukssystemet på grunnlag av en sammenveingsmodell med beregnede vektall for den enkelte modell.

Formålet med modellbrukene var å ha et måleinstrument som viste inntektene i jordbruket i forskjellige produksjoner, bruksstørrelser og distrikter, og som kunne brukes til å sammenligne gjennomsnittlig inntektsnivå med gitte normer for effektivitet i jordbruk og industri.

Navnebyttet til referansebruksberegningene fra 1993 markerer et skille i bruken av materialet. Det var en tilpassing av de tidligere modellbruksberegningene etter de retningslinjer som St.prp. nr. 8 (1992–1993) satte. Sammenveid modellbruksinntekt blir ikke lenger nyttet til sammenligning av inntektsnivå og -utvikling i jordbruket med andre grupper, og ble derfor tatt ut av referansebruksberegningene. Likeledes ble kalkylemodellene, som var med i modellbrukssystemet først og fremst for beregning av sammenveid inntekt, tatt ut.

Grunnlaget for referansebrukene i perioden 1993–2000 var som for de tidligere modellene, et utvalg av bruk fra regnskapsundersøkelsene ved NILF (nå NIBIO). Bakgrunns materialet for hvert referansebruk var 15–25 utvalgte driftsgranskingsbruk i driftsgranskingsmaterialet sammenfattet i basismodeller. Budsjettnemnda justerte basismodellene etter prinsipper som var trukket opp for utarbeidelse av referansebrukene, og regnet fram materialet til det år forhandlingene fant sted.

Referansebrukene fra 1993 til 2000 nyttet i større grad enn modellbrukene, registrerte tall direkte uten normering eller annen justering. Men det ble fremdeles gjort enkelte

justeringer i forhold til basismaterialet og fortsatt ble både arbeidsforbruket og kapitalen normert i beregningene.

Fra 2001 ble det i realiteten gjort et større brudd i referansebruksberegningene enn i 1993 selv om navnet denne gangen ikke ble endret. Referansebrukene ble lagt om i tråd med St.meld. nr. 19 (1999–2000). Det innebærer at man nytter grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid eller kapital. Ingen referansebruk er direkte sammenlignbare med referansebrukene en hadde fram til og med 2000.

1.3 Referansebrukene og totalkalkylen for jordbruket

Både på referansebrukene og i totalkalkylen for jordbruket er beregningene gjort ved den faktiske markedssituasjonen. Totalkalkylen omfatter hele jordbruket, mens referansebrukene dekker et utvalg av produksjoner, bruksstørrelser og geografiske områder. Inntektsutviklingen målt ved referansebrukene kan ikke uten videre sammenlignes med materialet i totalkalkylens normaliserte regnskaper. Blant annet er referansebrukene volumfaste og fanger dermed ikke opp produsentenes tilpasninger i framregningsperioden, og heller ikke den del av produktivitsutviklingen som skyldes endringer i bruks- og besetningsstørrelser og endringer i bruksstrukturen (strukturutviklingen) ellers. Det er gjort egne volumframregninger fra regnskapsåret for å ta hensyn til volumtilpasninger som i praksis vil skje i framregningsperioden (se kapittel 4). I totalkalkylens normaliserte regnskaper kommer alle effekter av produktivits- og strukturutviklingen til uttrykk. I totalkalkylen inntektsføres også en del statstilskuddsposter som ikke gir inntektsvirkning på referansebrukene. For nærmere omtale av årsaker til forskjeller mellom referansebruksberegningene og totalkalkylens normaliserte regnskaper viser en til underkapittel 8.4.

1.4 Årets referansebruksberegninger

Beregningene omfatter 27 referansebruk presentert i de to tabellene 1.1 og 1.2 nedenfor.

Budsjettnemnda har valgt en gruppering i referansebruk med hovedinndeling etter produksjoner (tabell 1.1) og en videre inndeling etter geografi, struktur og driftsmåte av de tre driftsformene som har flest deltakerbruk i driftsgranskningene (tabell 1.2).

Referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene er uendret i forhold til fjorårets beregninger.

Tabell 1.1 Oversikt over referansebrukene. Produksjoner

Ref.bruk		Område	Antall bruk i 2017
nr.	Produksjon og omfang		
1	Melk og storfeslakt. 28 årskyr	Landet	315
2	Korn. 362 dekar korn	Landet	98
3	Sau. 171 vinterfôra sauer	Landet	117
4	Melkeproduksjon geit. 133 årsgeiter	Landet	20
5	Svin og korn. 49 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	30
6	Egg og planteprodukter. 6 533 høner + 258 dekar korn	Landet	14
7	Poteter og korn. 127 dekar poteter + 444 dekar korn	Landet	17
8	Storfeslakt/ammeku. 32 ammekyr	Landet	57
9	Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær	Landet	28
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 111 432 fjørfeslakt	Landet	21

Tabell 1.2 Oversikt over referansebrukene. Region, struktur og driftsmåte

Ref.bruk		Område	Antall bruk i 2017
nr.	Produksjon og omfang		
11	Økologisk melk og storfeslakt. 26 årskyr	Landet	22
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 15 årskyr	Landet	105
13	Melk (de 1/3 største brukene). 46 årskyr	Landet	105
14	Melk (de 25 største brukene). 62 årskyr	Landet	25
15	Melk og storfeslakt. 33 årskyr	Østlandets flatbygder	25
16	Melk og storfeslakt. 27 årskyr	Østlandets andre bygder	40
17	Melk og storfeslakt. 35 årskyr	Agder og Rogaland, Jæren	18
18	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Agder og Rog. andre bygder	33
19	Melk og storfeslakt. 27 årskyr	Vestlandet	76
20	Melk og storfeslakt. 31 årskyr	Trøndelag	61
21	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Nord-Norge	62
22	Korn. <400 dekar korn (235 dekar korn)	Østlandet	57
23	Korn (de 20 største brukene). 777 daa korn	Østlandet	20
24	Korn og korn/svin. 313 daa + 23 avlssvin	Trøndelag	31
25	Sau. 136 vinterfôra sauer	Vestlandet	25
26	Sau. 175 vinterfôra sauer	Nord-Norge	20
27	Sau (de 25 største brukene). 300 v.f.sauer	Landet	25

Årets beregninger er basert på regnskapsmateriale fra 2017. Basisåret i beregningene er 2017, og disse tallene er som regel regnet fram til 2018 etter registrert prisutvikling i total kalkylen for tilsvarende poster. Framregningen til 2019 er tilsvarende basert på budsjetterte priser i total kalkylen. Alle mengder er holdt konstante i framregningsperioden og uttrykker dermed utviklingen for produsenter med uendret produksjonsomfang i framregningsperioden.

For å få et mest mulig stabilt materiale, har det vært et mål at referansebrukene bygger på mange faktiske bruk. For å få flere viktige produksjoner representert, har en akseptert at enkelte referansebruk tas med selv om de bygger på relativt få driftsgranskingsbruk.

Referansebruksinndelingen er naturligvis preget av hva som er mulig ut fra grunnlagsmaterialet. Ved inndelingen er det lagt mest vekt på produksjoner (tabell 1.1). Geografi er prioritert framfor struktur ved den videre inndelingen av produksjoner i referansebruk (tabell 1.2).

Ut over de produksjonene som er nevnt i tabellene ovenfor, kan referansebrukene ha tilleggsproduksjoner med et relativt mindre omfang. Slike tilleggsproduksjoner kan iblant være en del av forklaringen på utslaget som framkommer på resultatmålet.

For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen, jf. kapitlene 2.2 og 7.4. Tabellene under viser referansebrukenes soneplassering i årets beregninger.

Tabell 1.3. Oversikt over referansebrukenes soneplassering. Produksjoner

Ref.bruk nr.	Produksjon og omfang	Område	AK sone	Kjøtt sone	Melk sone
1	Melk og storfeslakt. 28 årskyr	Landet	5/5A	2	D
2	Korn. 362 dekar korn	Landet	1		
3	Sau. 171 vinterföra sauer	Landet	5/5A	2	
4	Melkeproduksjon geit. 133 årsgeiter	Landet	6	4	G
5	Svin og korn. 49 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	1		
6	Egg og planteprodukter. 6 533 høner + 258 dekar korn	Landet	1		
7	Poteter og korn. 127 dekar poteter + 444 dekar korn	Landet	1		
8	Storfeslakt/ammeku. 32 ammekyr	Landet	5/5A	2	
9	Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær	Landet	5/5A	2	
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 111 432 fjørfeslakt	Landet	1		

Tabell 1.4. Oversikt over referansebrukenes soneplassering. Region, struktur og driftsmåte

Ref.bruk			AK	Kjøtt	Melk
nr.	Produksjon og omfang	Område	sone	sone	sone
11	Økologisk melk og storfeslakt. 26 årskyr	Landet	5/5A	2	D
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 15 årskyr	Landet	5/5A	2	D
13	Melk (de 1/3 største brukene). 46 årskyr	Landet	5/5A	2	D
14	Melk (de 25 største brukene). 62 årskyr	Landet	5/5A	2	D
15	Melk og storfeslakt. 33 årskyr	Østlandets flatbygder	1	1	B
16	Melk og storfeslakt. 27 årskyr	Østlandets andre bygder	5/5A	2	C
17	Melk og storfeslakt. 35 årskyr	Agder og Rogal., Jæren	2	1	A
18	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Agd. og Rog. andre bygd.	5/5B	2	B
19	Melk og storfeslakt. 27 årskyr	Vestlandet	5/5B	2	D
20	Melk og storfeslakt. 31 årskyr	Trøndelag	4	2	C
21	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Nord-Norge	6	4	G
22	Korn. <400 dekar korn (235 dekar korn)	Østlandet	3		
23	Korn (20 største brukene). 777 daa korn	Østlandet	1		
24	Korn og korn/svin. 313 daa + 23 avlssvin	Trøndelag	4		
25	Sau. 136 vinterfôra sauer	Vestlandet	5/5B	2	
26	Sau. 175 vinterfôra sauer	Nord-Norge	6	4	
27	Sau (25 største brukene). 300 v.f.sauer	Landet	5/5A	3	

Et vedlegg med detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke lagt ved i denne publikasjonen, men er å finne på NIBIOs internettsider.

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2019

2 Prinsipper for referansebruksberegninger basert på driftsgranskingene

2.1 Bygd på driftsgranskingene

Hovedformålet med driftsgranskingene er å presentere årlige resultater og den mer langsiktige utviklingen for økonomien på gardsbruk der inntekten fra jordbruket har et vesentlig omfang. Undersøkelsen er gjort med grunnlag i skatteregnskap og tilleggsopplysninger om areal, avlinger og arbeidsinnsats. Skatteregnskapene er innhentet fra drøyt 900 jordbruksbedrifter som er spredt rundt i hele landet. Skatteregnskapene blir omarbeidet til driftsregnskap. Det er data fra driftsregnskapene som går inn i driftsgranskingene. Driftsgranskingene omfatter i hovedsak familiebruk med en arbeidsinnsats i jordbruket på ett årsverk eller mer.

Budsjettnemnda har lagt vekt på å benytte driftsgranskingsresultatene direkte så langt som mulig, men har likevel funnet det hensiktsmessig å normalisere kornavlinger og potetavlinger når arealet har et visst omfang (se underkapittel 3.3).

2.2 Tilskuddsberegning

Når en regner gjennomsnittlige tilskudd for grupper av jordbruksbedrifter i driftsgranskingene, vil ingen av driftsgranskingsbrukene som inngår, faktisk ha hatt disse gjennomsnittstilskuddene.

For framregningen er hvert referansebruk plassert i bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen.

Framregningen av tilskuddene reflekterer de regnskapsresultatene en vil forvente å få i de to framregningsårene.

2.3 Registrert arbeid og kapital

Driftsgranskingene viser registrerte størrelser for arbeid og kapital. Kapitalgodtgjøringen i driftsgranskingene er annerledes enn i totalkalkylen.

I driftsgranskingene er kapitalen verdsatt og avskrivningene kalkulert ut fra prinsippet om historisk kostnad. Dette samsvarer med hovedprinsippet i norsk regnskapslovgivning og

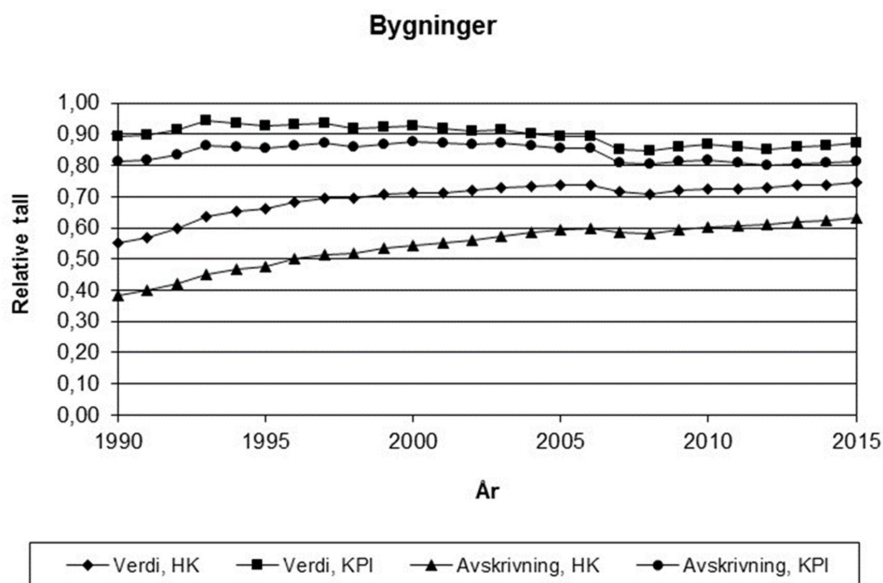
praksis, og brukes også i skatteregnskap og finansregnskap. Kostnaden på anskaffelsestidspunktet aktiveres i driftsregnskapet med registrerte nominelle kroner og utgjør avskrivningsgrunnlaget. Det betyr at balansen ikke justeres for endringene som ellers skjer i pengeverdiene over tid. Spesielt i perioder med høy inflasjon, og spesielt for eiendeler med lang levetid, vil en med historisk kost få relativt lave verdifastsettelse i balansen. I driftsgranskingene brukes det lineær avskrivning over den enkelte eiendels forventede levetid. Det regnes med en forventet levetid på 15 år for maskiner og biler, 20 år for grøfter og faste vanningsanlegg og 30 år for driftsbygninger.

Totalkalkylen for jordbruket er basert på en prisnivåjustert modell for verdsetting av kapital. Kapitalslitet (avskrivningene) blir da beregnet etter saldoprinsippet og med prisjustering i henhold til konsumprisindeksen.

Avskrivningene i referansebruksberegningene må forventes å bli lavere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn. Rentekostnaden i referansebruksberegningene må forventes å bli høyere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn.

2.4 Nærmere om avskrivningsprinsippet betydning

I figur 2.1 er illustrert betydningen av tre vanlige verdsettingsprinsipper.

Figur 2.1 Avskrivninger og bokført verdi for bygninger etter historisk kost (HK) og KPI-justering sammenlignet med gjenanskaffelsesverdi

Det er forutsatt jevne investeringer. Gjenanskaffelsesverdi, som er nasjonal-regnskapets prinsipp, er satt til 1,00. I totalkalkylen prisnivåjusteres kapitalen med prisutviklingen (konsumprisindeksen). For bygninger gir det verdier og avskrivninger på omtrent 90 prosent av det en ville fått med gjenanskaffelses-prinsippet. I skatteregnskap, driftsgranskingene og på referansebrukene verdsettes eiendeler til historisk kostnad. For bygninger, som har lang levetid, betyr historisk kost at regnskapsverdiene bare blir 60–75 prosent av gjenanskaffelsesverdien, mens avskrivningene kan bli halvparten av de to andre prinsippene. Utslagene blir forsterket om investeringene ikke er jevne, men gjennomgående er av eldre dato.

Valg av avskrivningsprinsipp har også betydning for hvordan kapitalen godtgjøres. På referansebrukene (som i skatteregnskapet) regner en med nominelle rentekostnader. I totalkalkylen, der en prisnivåjusterer kapitalen hvert år, er det realrenten på lånt kapital som kostnadsføres. Når kapitalslitet er regnet i årets pengeverdi, oppstår det en prisstigningseffekt på den lånte delen av kapitalen. Denne «effekt av finansiering» inntektsføres for å finne realrenten.

2.5 Nærmere om investeringstidspunktets betydning

Når investeringene ikke er jevne, det er prisstigning og avskrivningene beregnes etter historisk investeringskostnad, har investeringstidspunktet stor betydning for tolkningen av regnskapsmessig resultat. Når det brukes lineære avskrivninger, som i driftsgranskingene og referansebrukene, kostnadsføres det samme beløpet hvert år i avskrivningsperioden. For bygninger avskrives investeringene med like beløp årlig i 30 år. På grunn av prisstigning vil referansebruk med stor forskjell i gjennomsnittlig investeringstidspunkt, kunne gi relativt store forskjeller i regnskapsførte avskrivninger for den samme bygningen. Denne forskjellen vil være større dersom avskrivninger føres etter saldoprinsippet.

Dette kan illustreres med et eksempel. En jordbruksbedrift bygger en driftsbygning med inventar til 5 mill. kr i år 2000. En annen bedrift bygger eksakt samme bygning ti år senere. I følge prisindeksen vil byggekostnaden ha økt med 47,7 prosent. Regnskapsført avskrivning (kostnad) i 2010 vil være nesten 80 000 kr høyere for foretaket med den nyeste, men identiske, driftsbygningen hvis det føres lineær avskrivning. Dersom avskrivningen gjøres etter saldoprinsippet, og veid gjennomsnittlig avskrivningssats for bygning og inventar er 6 prosent, blir forskjellen om lag 145 000 kr.

Tabell 2.1 Illustrasjon av forskjell i regnskapsført avskrivning i år 2010 for to identiske bygninger, bygd i henholdsvis år 2000 og år 2010. Kr per foretak

	Bygd i år 2000	Bygd i år 2010	Differanse
Lineær avskrivning i år 2010	166 700	246 200	-79 500
Saldoavskrivning i år 2010	161 600	307 200	-145 600

Problemstillingen som er illustrert ovenfor, er generell for alle referansebrukene. Det betyr imidlertid mest i produksjoner der mange investeringer er gjort for forholdsviss lang tid tilbake. På referansebrukene kan dette illustreres for melkeproduksjon der materialet er stort nok til å inndele foretakene etter størrelse. I tabell 2.2 er derfor noen melkeproduksjonsbruk med ulik størrelse sammenlignet.

Inndeling etter størrelse vil med stor sannsynlighet samtidig innebære en systematisk sortering av investeringstidspunkt. Referansebruk nr. 12 med 15 årskyr har trolig eldre driftsbygning enn referansebruk nr. 14 med 62 årskyr. For å sammenligne reelle forskjeller i enhetskostnader burde investeringstidspunktet vært likt. Det foreligger ikke data som viser gjennomsnittlig investeringstidspunkt for de ulike referansebrukene. Investeringstidspunktet har stor betydning for å vurdere kostnaden per årsku ved ulikt driftsomsfang. Ulike innslag av leasing, som gir stor skjevfordeling av regnskapsført kostnad ved kapitalutstyret over dets levetid, kan også bidra til variasjon.

Samtidig er det sannsynlig at bruk med hovedinvesteringen langt tilbake i tid, vil ha noe mindre rasjonelle driftsopplegg, slik at investeringstidspunktet også har betydning for registrert arbeidsforbruk. Tabell 2.2 viser vesentlig større fall i antall arbeidstimer per årsku enn i regnskapsførte kostnader. Investeringstidspunktets betydning for resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk» er derfor mindre enn om regnskapsførte avskrivninger per årsku og timer per årsku vurderes hver for seg.

Tabell 2.2 Regnskapsførte kostnader, arbeidsforbruk og driftsresultat for noen referansebruk med melk med forskjellig driftsomsfang. Regnskapsåret 2017

	Referansebruksnummer			
	12	1	13	14
Antall årskyr	15	28	46	62
Sum avskrivninger, kr	115 262	249 771	433 610	593 833
Sum kostnader, kr	887 832	1 693 972	2 694 465	3 794 390
Sum arbeidstimer	3130	3657	4257	4931
Avskrivninger, kr per årsku	7 895	8 857	9 447	9 517
Sum kostnader, kr per årsku	60 810	60 070	58 703	60 808
Kostnader inkl. familiens arbeid og rentekrav på innsatt kapital, kr per årsku	96 600	82 938	76 374	76 214
Sum arbeidstimer per årsku	214	130	93	79
Vederlag til arbeid og egenkapital, kr	468 465	681 491	885 128	1 249 927
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kr	276 140	343 820	383 618	467 677

Flere undersøkelser viser fallende kostnader per båsplass med økende driftsomfang. Avskrivninger per årsku i tabell 2.2 illustrerer forskjeller i investeringstidspunkt mellom referansebrukene.

Kostnader inkludert verdsetting av familiens arbeid til 186 kr per time og verdsetting av innsatt kapital i jordbruket til 3 prosent rente, er også vist per årsku. Referansebruket med 15 årskyr har da en total kostnad per årsku som er om lag 27 prosent høyere enn referansebruket med 62 årskyr.

2.6 Gjeldsandeler

Jordbrukets andel av gjeldsrenter og kår er beregnet ut fra brukets totale kostnader til gjeldsrenter og kår, etter samme forhold som jordbrukets andel av brukets totale eiendeler. I totale eiendeler inngår eiendeler knyttet til andre næringer enn jordbruk og private eiendeler. En har da regnet eiendeler som gjennomsnittet av inngående balanse og utgående balanse i regnskapsåret. Det er driftsgranskingenes registrerte tall basert på historisk kost som er lagt til grunn både for eiendeler i jordbruket og for eiendeler totalt.

2.7 Leid arbeid/arbeidsgiveravgift

I referansebruksberegningene er sosiale avgifter (arbeidsgiveravgift) en del av posten «leid arbeid». Denne posten er spesifisert under kostnader, men legges til igjen før utregning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk». Ved vurdering av vederlaget er altså leid arbeid og arbeidsgiveravgift behandlet etter samme prinsipp som i totalkalkylen, slik at det ikke skiller mellom leid arbeid og familiens arbeid ved beregning av inntektsnivået.

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2019

3 Fra driftsgranskingsbruk til referansebruk

3.1 Generelt

Alle referansebrukene framkommer i utgangspunktet som uveide gjennomsnitt av de driftsgranskingsbrukene som er tatt med i det aktuelle referansebruket. Referansebruksberegningene begrenser seg til jordbruksdelen av driftsgranskningene, det vil si at andre næringer og privatøkonomi ikke er behandlet.

Driftsgranskningene har, med unntak for arbeidstimer, ikke mengdeopplysninger på kostnadssiden. Oppsplittingen er på noen områder også mindre spesifisert enn på 1990-tallet, bl.a. ved at kraftfôr er samlet på en post.

3.2 Arbeidsforbruk

Antall årsverk på hvert referansebruk er beregnet ut fra uveide gjennomsnittlige registrerte arbeidsforbruk på de driftsgranskingsbrukene som inngår. Det regnes 1 845 timer i et årsverk.

3.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og poteter

Avlingsnivået for korn og poteter slår mer direkte ut på inntekten enn det avlingsnivået for fôrvekstene vanligvis gjør. Korn og poteter vil også normalt være utsatt for større avlingsvariasjon fra år til år enn grovfôrvekstene. Kornavlingene på referansebrukene er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene. Også potetavlingen på referansebruk 7 er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene.

Tabell 3.1 Beregnet normalårsavling for poteter på referansebruk 6 og 7 i 2017. Kg per daa

Referansebruk nr.	Område	2017
6	Landet	1 829 ¹
7	Landet	2 478

1) Gjennomsnitt over 9 år

I tabell 3.2 er de beregnede normalårsavlingene for korn for 2017 stilt opp. Avlingene er ikke normalisert når arealet for det enkelte kornslag er mindre enn 5 dekar, og avlingene er bare normalisert for kornslagene bygg, havre og hvete. Enkelte

referansebruk som har litt mer enn 5 dekar ett eller få år i 10-årsperioden 2008–2017, er ikke normalisert.

Kornavlingene på referansebruk 11 «Økologisk melk og storfeslakt» er ikke normalisert. Dette referansebruket har delvis hatt svært lave beregnede avlingstall flere år i 10-årsperioden og i enkelte år mangler det salgsavling for kornarealer. Årsaken kan i begge tilfeller være at kornavling fra disse arealene er brukt til eget fôr. Det kan bli feil å normalisere opp eller ned solgt kornavling samtidig som referansebruket kan ha brukt en del av avlingen for å redusere kostnadene til innkjøpt fôr.

Tabell 3.2 Beregnet normalårsavling per daa for korn i 2017 på de enkelte referansebruk. Kg korn med 15 prosent vann

Referansebruk	Bygg	Havre	Hvete
	2017	2017	2017
1	331		
2	421	433	466
5	390	428	478
6	396	407	435
7	489	427	509
8	393		
10	466	392	416
13	316		
14	434	432 ¹	
15	347	347 ¹	346
20	382		
22	418	426	445
23	458	453	481
24	390	323	

1) Gjennomsnitt over de siste 9 år

3.4 Avlingsnivået for øvrige vekster

For øvrige vekster benyttes de registrerte avlingstallene i driftsgranskingene direkte.

Oljevekster og frukt er vekster med stor avlingsvariasjon mellom år. Det er ikke registrert avling eller pris i driftsgranskingene, og det er dermed ikke noe grunnlag for å normalisere disse avlingene på referansebrukene.

Spesielt for referansebruk 9 der frukt utgjør en vesentlig del av produksjons-inntekten, betyr regnskapsårets avlingsnivå mye.

Fruktavlingene var på det jevne i 2017. På Vestlandet var det mye nedbør, noe som gjorde innhøstingen vanskelig. Epleavlingene var middels gode, og de lå 9 prosent over middelet for de ti siste årene. Interessen for å dyrke pærer er økende, men arealet er fortsatt lite. Nye areal med unge trær kommer etter hvert i bæring. Pæreavlingene var

høye i 2017, og lå 73 prosent over gjennomsnittet for siste tiåret. Arealet av plommer øker, og var i 2017 16 prosent høyere enn i 2008. Plommeavlingene lå 10 prosent over gjennomsnittet for siste tiåret. Avlingene av moreller lå 7 prosent under middelet for siste tiåret. Epleavlingene lå på 1 173 kg per dekar i snitt. Pæreavlingene lå på 1 190 kg per dekar, plommer 430 kg per dekar og moreller 356 kg per dekar.

Framregningen av frukt skjer på grunnlag av verdiposten for sum frukt i normaliserte regnskaper.

3.5 Verdiendring på buskap og varelager

Mengdeøkning på buskap og varelager føres i prinsippet som inntekt, men på grunn av at en holder alle mengder på referansebrukene konstant i framregningsperioden, får en ikke inn mengdeendringer i status. Eventuelle mengdeendringer i basisåret tas derfor ut som salg også i framregningsperioden med samme kvantum som i basisåret.

Det regnes ikke rente på varelager.

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2019

4 Volumframregning på referansebrukene

4.1 Beregningsmetode og forutsetninger

Resultater for referansebrukene er oppgitt for siste regnskapsår i Driftsgranskingene og to framregningsår. Nesten alle resultater er basert på regnskap fra 2017 med prisjusteringer for 2018 og 2019. Bruk i driftsgranskingene har imidlertid også volumutvikling, og for dette er det gjort separate beregninger som tidligere. Mens øvrige resultater er gitt med fast volum og endring i priser, har volumutviklingen faste priser fra 2017 og endring i volum. Siste regnskapsår er sentralt i beregningene, og det kalles her for «basisår».

I forbindelse med årets beregninger er det gjort en gjennomgang av metoden for volumframregning. Prinsippene for beregningen av prisfast volumutvikling er likevel uendret. Endringene gjelder i første rekke inflatering til basisår av verdier regnet i løpende priser hentet fra Driftsgranskingene.

For verdier regnet til markedspriser er det benyttet 25 ulike prisindekser for denne inflateringen, og fra alle regnskaper er det plukket ut 25 beløp som inflateres med hver sin indeks. Denne inflateringen kan dermed gjennomføres uavhengig av driftsform. Tidligere ble det benyttet konstruerte indekser med faste vekter som varierte mellom driftsformer. Når det gjelder inntekter fra kornproduksjon forutsettes det som tidligere, at avlingene pr dekar vokser i takt med NIBIOs beregninger for normalårsavlinger.

Når det gjelder tilskudd forutsettes det at «faste priser» gjelder tilskuddssatser for basisåret. For pristilskudd forutsettes at relativ volumendring fra regnskapsår til basisår er den samme som for markedsinntektene. Dette gjør det mulig å inflatere pristilskudd ut fra summer av tilskudd og summer av markedsinntekter uten å kjenne satsene.

For direkte tilskudd er heller ikke satsene kjent, men tilskuddssummen er kjent og antall enheter som kvalifiserer for tilskudd er tilnærmet kjent. Med dette grunnlaget estimeres en modell hvor tilskuddssommene i basisåret forklares av antall enheter og et konstantledd som varierer mellom soner og regioner. Denne modellen gir tilnærmede satser pr enhet i basisåret. I sin tur er det da mulig å regne ut tilskudd for regnskapsår regnet i basisårets satser, i det minste på en tilnærmet måte. Det er tatt hensyn til at Driftsgranskingene fører direkte tilskudd som inntekt i utbetalingsåret. Grunnlaget for utbetaling finnes derfor i data fra foregående år. Også tidligere ble det gjort beregninger over volumutvikling av direkte tilskudd, men vesentlig mer summarisk.

Det siste bidraget for å kunne finne volumutviklingen for vederlag til arbeid og egenkapital, kommer fra kapitalkostnader, det vil si avskrivninger og renter på lånt kapital. Disse postene har tidligere ikke blitt tatt med i volumframregningen, men det er rimelig å vente at kapitalmengden vil kunne øke når brukene øker i størrelse uten tilsvarende økning av arbeidsforbruket. Avskrivningene er regnet fram til basisåret ved hjelp av prisindekser, og gjeldsrenter er regnet fram ved hjelp av nominelle rentesatser. Med denne enkle tilnærmede beregningen kan en i det minste finne konsekvenser av økt mengde realkapital og gjeld.

Beregningene av alle delposter av vederlaget til arbeid og egenkapital regnet i basisårets priser, gir i sin tur grunnlag for å beregne volumutviklingen. Dette er gjort for de driftsformer der en har tilstrekkelig mange observasjoner til å gi pålitelige tall, og også for alle andre driftsformer sett under ett. Bare bruk som har vært med i Driftsgranskingene i åtte sammenhengende år, 2010–2017, er med i beregningene. En kunne tenke seg at en ville få mer stabile resultater ved å ta med flere bruk, men det har vist seg å ikke være tilfelle.

I tabellen nedenfor er vist antallet bruk som utgjør grunnlaget for beregningene for de seks driftsformene en har gjort beregningene for.

Tabell 4.1 Antall jordbruksbedrifter med i beregningene hele perioden

Driftsform	Referansebruk	2010–2017
Melk og storfeslakt	1	170
Korn	2	57
Sau	3	49
Korn/svin	5	20
Ammeku	8	33
Øvrige produksjoner og kombinasjoner	4, 6, 7, 9, 10	134

Volumframregningene fra regnskapsåret 2017 er i utgangspunktet gjort for referansebruk 1 (melk), 2 (korn), 3 (sau), 5 (korn/gris), 8 (ammeku) og øvrige produksjoner og kombinasjoner. Beregningsresultatene for disse referansebrukene er så brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for de andre referansebrukene med tilsvarende produksjon. Referansebrukene 11–21 regnes forholdsvis ut fra volumframregningene for melk (nr. 1). Referansebrukene 22 og 23 regnes ut fra volumframregningene for korn (nr. 2). Referansebrukene 25–27 regnes ut fra volumframregningene for sau (nr. 3). Referansebruk 24 regnes ut fra volumframregningene for korn/svin (nr. 5).

4.2 Skift i volumutviklingen

Det kan være et problem at den beskrevne metoden forholdsvis sent fanger opp endringer i volumutviklingen. Å regne trend for en registrert volumutvikling på brukene i perioden 2010–2017 kan gi et dårlig bilde av volumutviklingen i perioden 2017–2019, dersom en får et skifte i produksjonsteknikk eller produksjonstilpasning som gir et brudd i en trend en har hatt noen år. Det er ikke spesielle skift en har tatt hensyn til i årets beregninger.

4.3 Resultat av volumframregningen på referansebrukene

I tabellen nedenfor er resultater for volumframregningene for referansebruk 1, 2, 3, 5, 8 og samlet for øvrige (4, 6, 7, 9 og 10) vist. Utslaget per årsverk per år er vist i kolonnen lengst til høyre.

Tabell 4.2 Volumendringer, i 2017-priser og 1845 timer per årsverk

Referanse- bruk	Trend (årlig endring, 2017-priser)								Per årsverk Med effekt av endret arb.forbruk, kr/årsverk
	Plante- prod., kr/bruk	Husdyr- prod., kr/bruk	Direkte tilskudd, kr/bruk	Kostnader ekskl. kapital, kr/bruk	Avskriv- ninger, kr/bruk	Gjelds- renter, kr/bruk	Arbeids- forbruk, timer/bruk	Innt. – kostn., kr/bruk	
1 Melk og storfeslakt	500	42 800	9 400	33 800	11 200	3 900	-14	3 800	3 200
2 Korn	8 500	-100	2 900	9 400	1 700	800	-5	-700	-1 000
3 Sau	200	-4 400	4 500	7 200	3 800	800	-29	-11 500	-8 000
5 Korn/svin	8 000	45 700	2 500	15 800	5 600	1 800	-24	33 000	23 300
8 Korn/svin	800	15 900	13 100	11 200	6 100	1 400	-10	11 100	9 900
Øvrige	3 900	45 600	7 600	35 300	10 500	3 400	-31	7 900	14 800

I de to tabellene nedenfor er vist utslag av volumframregningene på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Tallene er regnet om i henholdsvis 2018-priser og 2019-priser.

Tabell 4.3 Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2017 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kr per årsverk

			2018	2019
1	Melk og storfeslakt. 28 årskyr	Landet	2 600	2 700
2	Korn. 362 dekar korn	Landet	-1 300	-4 500
3	Sau. 171 vinterfôra sauer	Landet	-8 300	-18 800
4	Melkeproduksjon geit. 133 årsgelter	Landet	8 700	7 400
5	Svin og korn. 49 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	22 600	39 400
6	Egg og planteprodukter. 6 533 høner + 258 dekar korn	Landet	10 600	9 800
7	Poteter og korn. 127 dekar poteter + 444 dekar korn	Landet	7 300	9 500
8	Storfeslakt/ammeku. 32 ammekyr	Landet	9 700	10 000
9	Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær	Landet	7 700	7 500
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 111 432 fjørfeslakt	Landet	14 600	14 400

Tabell 4.4 Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2017 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kr per årsverk

			2018	2019
11	Økologisk melk og storfeslakt. 26 årskyr	Landet	2 600	2 800
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 15 årskyr	Landet	2 100	2 200
13	Melk (de 1/3 største brukene). 46 årskyr	Landet	2 900	3 100
14	Melk (de 25 største brukene). 62 årskyr	Landet	3 600	3 700
15	Melk og storfeslakt. 33 årskyr	Østlandets flatbygder	3 100	3 300
16	Melk og storfeslakt. 27 årskyr	Østlandets andre bygder	2 600	2 700
17	Melk og storfeslakt. 35 årskyr	Agder og Rogal., Jæren	2 500	2 600
18	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Agd. og Rog. andre bygder	2 500	2 600
19	Melk og storfeslakt. 27 årskyr	Vestlandet	2 500	2 700
20	Melk og storfeslakt. 31 årskyr	Trøndelag	2 600	2 800
21	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Nord-Norge	2 600	2 700
22	Korn. <400 dekar korn (235 dekar korn)	Østlandet	-100	-500
23	Korn (de 20 største brukene). 777 daa korn	Østlandet	-3 000	-10 300
24	Korn og korn/svin. 313 daa + 23 avlssvin	Trøndelag	22 600	39 400
25	Sau. 136 vinterfôra sauer	Vestlandet	-6 800	-15 500
26	Sau. 175 vinterfôra sauer	Nord-Norge	-9 400	-21 200
27	Sau (de 25 største brukene). 300 v.f.sauer	Landet	-9 300	-21 200

Beregningsresultatet for referansebruk 2 er brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for blant annet referansebruk 22 og 23. Årsaken til sterkere volumframregning per årsverk for referansebruk 23 sammenlignet med 22 er at vederlaget for disse to er henholdsvis 296 200 kr per årsverk og 14 700 kr per årsverk.

5 Priser på enkelte poster på referansebrukene

5.1 Korn

Registrert oppnådd pris på det enkelte referansebruk ligger til grunn.

Prisene for korn og oljefrø til modning regnes fram med de absolutte prisendringene i normaliserte regnskaper. I enkelte år blir det gjennomført pristrekk for korn på grunn av overproduksjon. Å framregne på grunnlag av total kalkylen vil kunne gi feil inntektsutvikling på referansebrukene når kornavlingene samtidig skal normaliseres.

Korn- og oljefrøprisene i det normaliserte regnskapsåret 2017 er lik den beregnede budsjettpriisen for 2018 før avtale. Denne er igjen lik avtalt basispris for kornåret 2017/2018. Eventuelle pristrekk for overproduksjon blir holdt utenfor. På samme måte blir korn- og oljefrøprisene i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2018 lik budsjettpriisen for 2019 før avtale. For det normaliserte budsjetåret 2019 blir det i forhandlingsmaterialet brukt like korn- og oljefrøpriser som i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2018. Her i referansebrukspublikasjonen som utgis etter jordbruksoppgjøret, blir prisendringer som er bestemt i jordbruksoppgjøret 2019, lagt inn i tabellene 1 og 8.14 som viser fullt utslag (helårsvirkning) av jordbruksoppgjøret.

5.2 Poteter

Det er brukt registrert pris for poteter i regnskapsåret på referansebrukene. Potetprisen er regnet fram med den absolutte prisendringen for «Sum poteter» i normaliserte regnskaper og med eventuelle målprisendringer fastsatt i årets jordbruksoppgjør.

5.3 Melkeprisen

Melkeprisen i 2017 framkommer som gjennomsnittlige registrerte priser på de driftsgranskingsbrukene som inngår i referansebruket.

Framregningen fra 2017 blir gjort på grunnlag av utviklingen i total kalkylens melkepris. I total kalkylen føres etterbetalingen på det året den er opptjent. Det betyr at etterbetalinger som ble utbetalt til melkeprodusentene for eksempel i 2018, i total kalkylen er ført som etterbetaling i 2017 (opptjeningsåret). Det ble fra og med beregningene i 2011 vedtatt å korrigere for denne ulike periodiseringen av etterbetalingene ved framregningen av melkeprisen i referansebruksberegningene.

Tabellen nedenfor viser melkeprisen og den ulike periodiseringen av etter-betalingene i de to beregningssystemene for årene 2013–2019.

Tabell 5.1 Melkepris og periodisering av etterbetaling. Kr per liter

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Melkepris i totalkalkylen	4,80	5,20	5,55	5,65	5,59	5,71	5,56
Herav etterbetaling	0,26	0,43	0,59	0,66	0,57	0,57	0,56
Melkepris referansebruk nr. 1	4,76	4,98	5,33	5,51	5,64	5,67	5,53
Herav etterbetaling	0,26	0,26	0,43	0,59	0,66	0,57	0,57

Tabellene under viser framregningen av melkeprisen på referansebruk nr. 1 i årets beregninger.

Tabell 5.2 Melkeprisen på referansebruk nr. 1 i 2017 og 2018. Kr per liter

	2017	Utvikling fra 2017 til 2018	2018
Melkepris referansebruk nr. 1	5,64		
+endring melkepris, totalkalkylen		+ 0,12	
– endring i etterbetaling, totalkalkylen		0,00	
+ endring i etterbetaling, driftsgranskingene		– 0,09	
= korrigert utvikling fra 2017 til 2018		= 0,03	
Melkepris referansebruk nr. 1			5,67

Tabell 5.3 Melkeprisen på referansebruk nr. 1 i 2018 og 2019. Kr per liter

	2018	Utvikling fra 2018 til 2019	2019
Melkepris referansebruk nr. 1	5,67		
+endring melkepris, totalkalkylen		– 0,15	
– endring i etterbetaling, totalkalkylen		– 0,01	
+ endring i etterbetaling, driftsgranskingene		0,00	
= korrigert utvikling fra 2018 til 2019		= – 0,14	
Melkepris referansebruk nr. 1			5,53

Pristillegget til produsent for økologisk produsert melk har vært uendret på 75 øre per liter i hele framregningsperioden 2017 - 2019.

5.4 Kjøtt

For kjøtt regner en med de samme endringer i prisene i absolutte tall som beregnet i totalkalkylen. Prisene i driftsgranskingene er eksklusive grunntilskudd og distriktstilskudd.

Livdyrprisene regnes fram med samme prosentvise endring som i kjøttprisen for vedkommende dyreslag (voksne dyr).

5.5 Ull

En regner med samme endringer i ullprisen på referansebrukene som i totalkalkylen.

5.6 Annet

På samme måte som i totalkalkylen, er det i framregningen brukt KPI fra SSB på 2,7 prosent fra 2017 til 2018 og et anslag for KPI fra SSB på 2,3 prosent fra 2018 til 2019. I relative tall blir dette:

2017 = 100,0   2018 = 102,7   2019 = 105,1

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2019

6 Tilskudd

Alle utbetalte produksjonstilskudd, pristilskudd og refusjonsbeløp inngår med faktisk registrerte regnskapstall på referansebrukene i basisåret. Utviklingen i vedtatte eller eventuelt utbetalte tilskudds- og refusjonssatser blir brukt for å regne fram de tilsvarende ordningene på referansebrukene til framregningsårene. Nedenfor er det tatt med en kort kommentar og satser for de viktigste av ordningene som inngår i referansebruksberegningene.

Som følge av tørken 2018 ble det i august 2018 gjort avtale om ekstrautbetaling av tilskudd for blant annet å kompensere for redusert volum produsert i 2018 og økte kostnader til kjøp av fôr, frakt, vanning mv. Referansebrukene framregnes kvantumfast. Referansebrukene vil ikke ha redusert volum på inntektssiden eller økte volum på kostnadssiden i framregningsåret 2018. Budsjettnemnda har derfor valgt å ikke regne ekstrautbetalingene inn på referansebrukene, fordi en da vil få inn en ekstrainntekt uten at de tilhørende reduserte markedsinntektene eller de økte kostnadene kommer fram.

Tilskuddssatsene etter jordbruksoppjøret 2019 er tatt med, selv om de fleste resultatallene som presenteres senere, er før oppgjør.

6.1 Pristilskudd

6.1.1 Grunntilskudd

I beregningene har en lagt til grunn de vedtatte satsendringene for grunntilskudd kjøtt. De vedtatte gjennomsnittlige satsene er vist i tabellen nedenfor. For geitemelk utbetales vedtatte satser vist i tabellen.

Tabell 6.1 Satser for grunntilskudd melk og kjøtt. Øre per liter og øre per kg

	2017	2018	2019	2020
Geitemelk	336,00	336,00	336,00	336,00
Sauerkjøtt	381,00	381,00	381,00	381,00
Geitekjøtt	515,00	515,00	515,00	515,00

6.1.2 Distriktstilskudd melk

Distriktstilskudd for melk varierer med referansebrukenes geografiske plassering. Satsene er som vist i tabell 6.2.

Tabell 6.2 Sats for distriktstilskudd melk. Øre per liter

Sone	2017	2018	2019	2020
A ¹	0	0	0	0
B	12	12	12	12
C	31	31	37	37
D	44	47	53	57
E	54	54	60	64
F	67	67	69	73
G	92	95	97	101
H	113	116	118	122
I	171	174	176	180
J	180	183	185	189

1) Omfatter landet utenom sonene B-J

6.1.3 Distriktstilskudd kjøtt og egg

Satsene er vist i tabell 6.3.

Tabell 6.3 Sats for distriktstilskudd for kjøtt av storfe og geit. Øre per kg

Sone	2017	2018	2019	2020
1	0	0	0	0
2	455	495	525	525
3	735	775	805	805
4	1 130	1 170	1 180	1 180
5	1 190	1 230	1 240	1 240

Tabell 6.4 Sats for distriktstilskudd for kjøtt av sau. Øre per kg

Sone	2017	2018	2019	2020
1	0	0	0	0
2	455	495	525	525
3	735	775	805	805
4	1 330	1 370	1 390	1 390
5	1 380	1 420	1 440	1 440

Tabell 6.5 Satser for distriktstilskudd for kjøtt av gris. Øre per kg

Sone	2017	2018	2019	2020
1	0	0	0	0
2	0	0	0	0
3	0	0	0	0
4	510	510	510	510
5	540	540	540	540
Vestlandet og Agder ¹	110	110	110	110

1) Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Aust-Agder og Vest-Agder

Det blir dessuten gitt distriktstilskudd for egg i Nord-Norge, Trøndelag og på Vestlandet med unntak av Rogaland. Ved jordbruksoppkjøret i 2015 ble satsene for Vestlandet og Nord-Norge beholdt uendret på henholdsvis 45 øre og 120 øre per kg mens distriktstilskudd til egg i Trøndelag ble avvirket. Ved jordbruksoppkjøret i 2016 ble satsen for Vestlandet redusert med 20 øre til 25 øre per kg og satsen for Nord-Norge redusert med 45 øre til 75 øre per kg. Ved jordbruksoppkjørene i 2017, 2018 og ved årets jordbruksoppkjør ble begge satsene beholdt uendret. Satsen er lik i alle soner innenfor det enkelte distrikt.

6.1.4 Kvalitetstilskudd storfekjøtt

Ved jordbruksoppkjøret i 2013 ble det etablert et nytt kvalitetstilskudd for alt storfeslakt med kvalitet O og bedre, med unntak av slaktekategorien «Ku». Det nye tilskuddet blir utbetalt til produsent via slakteriene for slakt levert fra og med januar 2014. Ved jordbruksoppkjøret i 2016 ble tilskuddssatsen for kvalitet O redusert med 1,0 kr per kg samtidig som satsen for kvalitet O+ og bedre ble økt med 3,0 kr per kg. Ved jordbruksoppkjøret i 2017 ble tilskuddssatsen for kvalitet O redusert med 50 øre per kg og satsen for kvalitet O+ og bedre ble økt med 50 øre per kg. Samtidig ble det, i tillegg til gjeldende krav om kvalitetsklasse for kjøttfylde, innført et kvalitetskrav om fettklasse 4- eller lavere for slakt levert fra og med 1.januar 2018. Ved jordbruksoppkjøret i 2018 ble tilskuddssatsene beholdt uendret samtidig som slaktekategorien «Okse» ble fjernet fra tilskuddsgrunnlaget av hensyn til WTO-forpliktelsene for utforming av blå støtte. Ved årets jordbruksoppkjør ble tilskuddssatsene beholdt uendret.

Tabell 6.6 Satser for kvalitetstilskudd storfekjøtt. Kr per kg

	2017	2018 ²	2019 ^{2,3}	2020 ^{2,3}
Storfeslakt ^{1,3} , kvalitet O+ og bedre	7,00	7,50	7,50	7,50
Storfeslakt ^{1,3} , kvalitet O	3,00	2,50	2,50	2,50

1) Med unntak av slaktekategori «Ku» utenom «Ung ku»

2) For slakt levert fra og med 2018 er det, i tillegg til kravet om kvalitetsklasse for kjøttfylde, innført et kvalitetskrav om fettklasse 4- eller lavere

3) For slakt levert fra og med 2019 er slaktekategori «Okse» fjernet fra tilskuddsgrunnlaget

6.1.5 Tilskudd for lammeslakt og kjeslakt

Tilskudd for lammeslakt ble etablert for slakt av kvalitet O eller bedre. Tilskuddet ble tidligere utbetalt som et produksjonstilskudd etter søknad, med grunnlag i antall dyr solgt til slakteri foregående år. Ved jordbruksoppgjøret i 2015 ble tilskudd til lammeslakt endret fra å være et produksjonstilskudd til å bli utbetalt til produsent med slakteoppgjøret via godkjent slakteri. I omleggingsåret 2016 ble lammeslakttilskuddet utbetalt med halv sats som et produksjonstilskudd med grunnlag i antall lam levert til slakt i kalenderåret 2015, og halv sats via slakteri til produsent for lam levert til slakt i kalenderåret 2016. I 2017 ble hele tilskuddssatsen utbetalt til produsent med slakteoppgjøret via godkjent slakteri. Omleggingen av tilskuddsforvaltningen omfattet også tilskuddet til kjeslakt og tillegget for økologiske lammeslakt. Ved jordbruksoppgjøret i 2017 ble kravet om kvalitetsklasse for kjøttfylde hevet til O+ for lammeslakt levert fra og med 1. juli 2017. Ved jordbruksoppgjøret i 2018 ble tilskuddssatsen for lammeslakt redusert med 50 kr per slakt. Ved årets jordbruksoppgjør ble tilskuddssatsene beholdt uendret.

Tabell 6.7 Sats, tilskudd for lammeslakt og kjeslakt. Kr per slakt

	2017 ¹	2017 ^{2,3}	2018	2019	2020
Lammeslakt, kvalitet O (O+) ³ og bedre	500	532	500	450	450
Tillegg økologiske lammesl., kval. O (O+) ³ og bedre	40	40	40	40	40
Kjeslakt med slaktevekt over 3,5 kg	300	300	300	300	300

1) Sats fra og med 1. januar 2017 til og med 30. juni 2017 og med krav om kvalitetsklasse O

2) Sats fra og med 1. juli 2017 til og med 31. desember 2017 og med krav om kvalitetsklasse O+

3) Fra og med 1. juli 2017 er kravet til kvalitetsklasse for kjøttfylde O+

6.2 Driftstilskudd per foretak

Driftstilskuddet gis til foretak med ku- eller geitemelkproduksjon og til foretak med spesialisert kjøttfeproduksjon. Foretak med kumelkproduksjon og ammekyr (av minst 50 prosent kjøttferase) i spesialisert kjøttfeproduksjon, skal kunne motta driftstilskudd for begge produksjoner.

Tabell 6.8 Driftstilskudd per foretak. Kr per foretak per år og kr per dyr per år

	2017	2018	2019	2020 ¹
<i>Kumelk, 5 kyr eller flere</i>				
Sør-Norge ²	132 050			
Sør-Norge Jæren	125 050			
Nord-Norge	140 050			
AK-sone 2		135 050	135 050	149 550
AK-sone 1, 3 og 4		144 050	144 050	153 550
AK-sone 5		156 050	161 050	175 550
AK-sone 6 og 7		164 050	169 050	183 550
<i>Geitemelk, 27 geiter eller flere</i>	140 050	164 050	179 050	183 550
<i>Kumelk, færre enn 5 kyr</i>				
Sør-Norge ² , kr per ku	26 410			
Sør-Norge Jæren, kr per ku	25 010			
Nord-Norge, kr per ku	28 010			
AK-sone 2		27 010	27 010	29 910
AK-sone 1, 3 og 4		28 810	28 810	30 710
AK-sone 5		31 210	32 210	35 110
AK-sone 6 og 7		32 810	33 810	36 710
<i>Geitemelk, færre enn 27 geiter, kr per geit</i>	5 187	6 076	6 631	6 798
<i>Spesialisert kjøttfeproduksjon</i>				
40 ammekyr eller flere	121 280			
40 ammekyr eller flere, AK-sone 1-4		131 280	131 280	132 280
40 ammekyr eller flere, AK-sone 5-7		145 280	161 280	173 920
6-39 ammekyr, kr per ammeku ³	3 032			
6-39 ammekyr, kr per ammeku ³ , AK-sone 1-4		3 282	3 282	3 307
6-39 ammekyr, kr per ammeku ³ , AK-sone 5-7		3 632	4 032	4 348

1) Foreløpige satser

2) Unntatt Jæren

3) Regnet fra første ammeku

I referansebruksberegningene er ordningen med differensierte satser regnet inn etter andelen driftsgranskingsbruk fra de ulike områdene som inngår i det enkelte referansebruk.

6.3 Tilskudd til husdyr

Tilskudd til husdyr er avgrenset til maksimalt 560 000 kr per søker for 2017, 2018 og 2019. Ved årets jordbruksoppgjør ble beløpsavgrensingen redusert til 530 000 kr per søker for 2020. Fra og med 2014 er tilskudd til lamme- og kjeslakt skilt ut som en egen produksjonstilskuddsordning som ikke lenger skal omfattes av maksimalbeløpsavgrensingen for tilskudd til husdyr.

Tilskudd til husdyr ble til og med i 2017 utbetalt to ganger i året etter søknad 20.01. og 20.08. Ved søknad 20.08. kom utbetalingene først i februar året etter. Tilskudd til husdyr etter jordbruksoppjøret 2016/2017 ble derfor først utbetalt i 2017 når det

gjaldt tilskuddet fra 01.07.16, mens endringene i tilskudd til husdyr med virkning for tellingen per 31.12.16 ble utbetalt andre halvår 2017.

Fra mai 2017 trådte et nytt produksjonstilskuddssystem i kraft. I det nye produksjonstilskuddssystemet er det to søknadsfrister og to telledatoer per år. Søknadsfristene er 15. mars (med telledato 1. mars) og 15. oktober (med telledato 1. oktober), med unntak av i overgangsåret 2017. I overgangsåret 2017 var første søknadsfrist 15. mai, med telledato 1. mai, og andre søknadsfrist 29. oktober, med telledato 1. oktober. I det nye produksjonstilskuddssystemet vil det bare være én utbetaling i året, i februar året etter de to søknadsomgangene. Første utbetaling etter det nye produksjonstilskuddssystemet var i februar 2018.

Ved jordbruksoppjøret i 2018 ble det innført et eget husdyrtilskudd for små og mellomstore melkebruk. Foretaket må ha seks melkekyr for å være tilskudsberettiget. Fra og med seks melkekyr gis det et tilskudd på 1 400 kroner per melkeku (regnet fra første melkeku) opp til og med 23 melkekyr. Maksimalt tilskudd blir da 32 200 kroner per foretak. Deretter (for melkebruk med flere enn 23 melkekyr) reduseres beregnet tilskudd med 1 150 kroner per melkeku slik at tilskuddet blir null for foretak med 51 eller flere melkekyr. Ved årets jordbruksoppjør ble satsene endret.

I tabellen under er det oppgitt utbetalte satser for årene 2017–2019 og foreløpige satser for 2020.

Tabell 6.9 Tilskudd til husdyr 2017, 2018, 2019 og 2020¹

Dyreslag	Intervall	Sats, kr per dyr per år			
		2017	2018	2019	2020 ¹
Melkeku	1–16	4 168	4 168		
	17–25	2 022	2 022		
	26–50	976	976		
	1–14			4 168	4 608
	15–30			2 562	3 002
	31–50			1 100	1 540
	>50	780	780	770	770
Melkekyr på små og mellomstore bruk	6–23			1 400	1 650
	24–50			- 1 150	- 1 355
Storfe	Alle dyr	780	780	770	770
Melkegeit	1–125	1 462	1 462	1 462	1 652
	>125	538	538	538	638
Ammeku	1–50	3 880	3 880	3 880	4 180
	>50	780	780	770	770
Sau ² og ammegeit, over 1 år per 1. januar	1–100	1 044			
	>100	244			
Sau ² , lam og ammegeit, født året før eller tidligere	1–126		868	868	883
	127–150		194	194	883
	>150		194	194	194
Avlsgris Sør-Norge ³	1–35	498	498	498	498
Avlsgris Jæren	1–35	350	350	350	350
Avlsgris Nord-Norge	1–35	776	776	776	776
Slaktegris ³	1–1 400 ⁴	14	14	14	14
Slaktegris Jæren	1–1 400 ⁴	10	10	10	10
Verpehøner Sør-Norge	1–5 000	10	10	10	10
Verpehøner Nord-Norge	1–1 000	24	24	24	24
Verpehøner Nord-Norge	1 001–5 000	10	10	10	10

1) Foreløpige satser

2) Sau uavhengig av driftsform (inklusive også utegangersau)

3) Unntatt Jæren

4) Dyretallet overstiger begrensninger i WTO-avtalen (blå boks). Tilskuddsberettiget dyretall utgjør 89,67 % i intervallet i 2017

De fastsatte satsene for tilskudd til økologisk husdyrproduksjon er vist i tabell 6.10. Satsene blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for tilskudd til husdyr som er oppgitt i tabell 6.9.

Tabell 6.10 Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon 2017, 2018, 2019 og 2020¹. Kr per dyr per år

	2017	2018	2019	2020 ¹
Dyreslag				
Melkeku	3 000	3 000	3 200	3 400
Ammeku	2 200	2 200	2 200	2 300
Andre storfe	700	700	700	700
Melkegeit	250	250	250	300
Ammegeit	250	250	250	250
Sau over 1 år per 1. januar	500			
Sau/lam født året før eller tidligere		397	397	447
Avlsgris	502	502	502	502
Slaktegris	300	300	300	300

1) Foreløpige satser

6.4 Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra driftsgranskingsbrukene direkte i referansebrukssystemet. Ordningen har vært dyretallsbasert siden 1.1.1996.

Ved jordbruksoppgjøret i 2014 ble maksimalbeløpet hevet til 73 500 kr og satsene per dyr økt med 2,1 prosent. For melkeku og melkegeit/melkesau ble det imidlertid samtidig gjort en justering av satsene slik at strukturdifferensieringen ble fjernet. Dette resulterte i en reduksjon av satsen for de første 8 melkekyrne og de første 40 melkegeitene/melkesauene per foretak. Ved oppgjøret i 2014 ble dessuten utgangersau tatt inn i refusjonsordningen og likestilt med sau i tradisjonell drift.

Ved jordbruksoppgjøret i 2015 ble maksimalbeløpet hevet til 74 200 kr og satsene per dyr økt med 1,0 prosent. Ved jordbruksoppgjørene i 2016 og 2017 ble maksimalbeløpet og satsene per dyr videreført uendret. Ved jordbruksoppgjøret i 2018 ble maksimalbeløpet hevet til 78 700 kr og satsene per dyr økt med 6 prosent.

Ved årets jordbruksoppgjør ble maksimalbeløpet hevet til 83 400 kr og satsene per dyr økt med 6 prosent.

6.5 Refusjon av avløserutgifter ved sykdom mv.

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra driftsgranskingsbrukene direkte i referansebrukssystemet. Maksimalt refusjonsbeløp per dag fastsettes for husdyrbrukere ut fra beregnet maksimalt refusjonsbeløp i ordningen med refusjon av avløserutgifter for ferie og fritid. Ved jordbruksoppgjøret i 2016 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 1 500 til 1 530 kr. Ved jordbruksoppgjøret i 2017 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet til 1 555 kr og ved jordbruksoppgjøret i 2018 til 1 670 kr. Ved årets jordbruksoppgjør ble maksimalt tilskudd per dag per foretak beholdt uendret på 1 670 kr.

6.6 Areal- og kulturlandskapstilskudd

Satser for 2017, 2018, 2019 og 2020 er vist i tabellene 6.11–6.14.

Tabell 6.11 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2017.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	170						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	Alt areal ¹	40	0	105	210	240	286	
Korn	Alt areal	140	205	240	227			
Potet	Alt areal	80				930		
Grønnsaker	Alt areal	550				1 550		
Frukt	Alt areal	700			1 450			
Bær	Alt areal	1 000			1 450			
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	300						
Poteter	Alt areal	600						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 425						
Grønngjødsling	Alt areal	500						
Annet økologisk areal	Alt areal ¹	25						

1) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

Tabell 6.12 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2018.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone						
		1	2	3	4	5	6	7
Kulturlandskapstilskudd:								
Alle vekster	Alt areal	155						
Arealtilskudd:								
Grovfôr	Alt areal ¹	0	85	105	240	270	316	
Korn	Alt areal	165	225	260	247			
Potet	Alt areal	80				930		
Grønnsaker	Alt areal	550				1 550		
Frukt	Alt areal	700			1 450			
Bær	Alt areal	1 000			1 450			
Økologisk arealtilskudd:								
Korn til modning	Alt areal	325						
Poteter	Alt areal	600						
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 500						
Grønngjødsling	Alt areal	500						
Annet økologisk areal	Alt areal ¹	25						

1) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

Tabell 6.13 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2019.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone							
		1	2	3	4	5A ¹	5B ²	6	7
Kulturlandskapstilskudd:									
Alle vekster	Alt areal	162							
Arealtilskudd:									
Grovfôr	Alt areal ³	0	85	105	268	303	303	349	
Korn	Alt areal	198	258	293	247				
Potet	Alt areal	178						930	
Grønnsaker	Alt areal	750						1 750	
Frukt	Alt areal	1 200				1 950			
Bær	Alt areal	1 300				1 750			
Økologisk arealtilskudd:									
Korn til modning	Alt areal	375							
Poteter	Alt areal	700							
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 600							
Grønngjødsling	Alt areal	500							
Annet økologisk areal	Alt areal ³	25							

- 1) Sone 5A: Omfatter sone 5 for arealtilskudd, unntatt områdene som inngår i sone 5B
- 2) Sone 5B Vestlandet: Omfatter Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Hordaland og arealene som har sone 5 i Rogaland
- 3) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

Tabell 6.14 Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2020¹.
Kr per dekar

Vekst	Intervall	Sone							
		1	2	3	4	5A ²	5B ³	6	7
Kulturlandskapstilskudd:									
Alle vekster	Alt areal	166							
Arealtilskudd:									
Grovfôr	Alt areal ⁴	0	85	105	273	318	318	364	
Korn	Alt areal	208	273	313	267				
Potet	Alt areal	178						930	
Grønnsaker	Alt areal	750						1 750	
Frukt	Alt areal	1 200				1 950			
Bær	Alt areal	1 300				1 750			
Økologisk arealtilskudd:									
Korn til modning	Alt areal	375							
Poteter	Alt areal	800							
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 650							
Grønngjødsling	Alt areal	500							
Annet økologisk areal	Alt areal ⁴	25							

- 1) Foreløpige satser
- 2) Sone 5A: Omfatter sone 5 for arealtilskudd, unntatt områdene som inngår i sone 5B
- 3) Sone 5B Vestlandet: Omfatter Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Hordaland og arealene som har sone 5 i Rogaland
- 4) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

Satsene for økologisk arealtilskudd til korn til modning, poteter, grønnsaker, frukt og bær og til annet økologisk areal i tabellene over, blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for areal- og kulturlandskapstilskudd som er oppgitt i tabellene.

6.7 Tilskudd til dyr på beite

Tilskudd til dyr på utmarksbeite (utmarksbeitetilskudd) gis til dyr som i løpet av beitesesongen går minst 5 uker på utmarksbeite og som da har hoveddelen av det daglige grovfôrintaket fra beiting av utmark.

Tilskudd til dyr på beite (beitetilskudd) omfatter alle beitedyr som i løpet av beitesesongen går minst 12 eller 16 uker på beite. Kravet til antall uker er avhengig av i hvilken arealsone søkeren har driftssenter. Dette beitetilskuddet kan gis for beiting både på utmarksbeite, innmarksbeite, overflatedyrket og fulldyrket jord.

Det er mulig å oppnå begge disse to beitetilskuddene for samme dyr dersom total beitetid tilfredsstillir minimumskravene til antall uker på beite.

Tabell 6.15 Satser for tilskudd til dyr på beite for 2017, 2018, 2019 og 2020¹.
Kr per dyr per år

Dyreslag	Intervall	AK-sone	Minimum antall uker på beite	2017	2018	2019	2020 ¹
Utmarksbeitetilskudd:							
Kyr, storfe og hester	Alle dyr	Alle	5	428	628	678	792
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	Alle	5	150	185	195	205
Beitetilskudd:							
Kyr, storfe, hester og hjort	Alle dyr	1–4	16	428	350	370	420
Kyr, storfe, hester og hjort	Alle dyr	5–7	12	428	350	370	420
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	1–4	16	57	40	40	50
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	5–7	12	57	40	40	50

1) Foreløpige satser

6.8 Bunnfradrag

Det blir beregnet areal- og kulturlandskapstilskudd for alt areal og dyretilskudd fra første dyreenhet. For alle brukere skal imidlertid samlet produksjonstilskudd avgrenses (reduseres) med et bunnfradrag. Dette generelle bunnfradraget er 6 000 kr per foretak per år i alle de tre beregningsårene 2017, 2018 og 2019. Ved årets jordbruksoppgjør ble fradraget videreført uendret.

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2019

7 Framregningsgrunnlag

7.1 Oversikt

Framregningsgrunnlaget for de aller fleste inntekts- og kostnadspostene er mest mulig tilsvarende poster i totalkalkylen. Det er noen få unntak. Korn regnes fram med normaliserte regnskaper. Frukt og bær regnes fram med verdiutviklingen i normaliserte regnskaper. Avskrivningene regnes fram med årgangsindekser. Hva årgangsindekser er, blir forklart i underkapittel 7.2. Leid arbeid er ikke en egen post i totalkalkylen fordi «vederlag til arbeid og egenkapital» skal gi avkastning til alt arbeid. Leid arbeid blir framregnet med lønnsutviklingen for jordbruksarbeider med minimum 4 års praksis og anslag til budsjettåret fra Statistisk sentralbyrå. Det er laget en sideberegning for framregning av tilskuddene. Vi kommer nærmere inn på framregningsgrunnlaget nedenfor. Tilskuddene vil kunne ha ulik framregning mellom referansebrukene, og derfor er tilskuddspostene ikke tatt med i tabellen nedenfor. I stedet vises til kapittel 6.

I tabell 7.1 er framregningsgrunnlaget vist i tre kolonner. Kolonnene viser utslaget fra 2017 til 2018, fra 2018 til 2019 før oppgjør og den siste kolonnen viser hvordan effekten av jordbruksoppgjøret 2019 er regnet inn. Stjerne er brukt der framregningen er basert på normaliserte regnskaper. En S er angitt der en i referansebruksberegningene har gjort egne sideberegninger. Sideberegningene er nærmere beskrevet i underkapitlene 7.2–7.4.

Tabell 7.1 Framregningssatser fra 2017 til 2018, fra 2018 til 2019 og framregningsgrunnlag for å vise helårsvirkningen av jordbruksoppjøret 2019

	Endring i totalalkylen fra 2017 til 2018 ¹	Endring i totalalkylen fra 2018 til 2019 ¹	Framregnings- grunnlag for å regne effekt av jordbruks- oppjøret 2019 (i forhold til 2019)
INNTEKTER			
Bygg	+ 9 øre/kg *	0 øre/kg *	+ 12 øre/kg
Havre	+ 9 øre/kg *	0 øre/kg *	+ 12 øre/kg
Hvete	+ 12 øre/kg *	0 øre/kg *	+ 13 øre/kg
Annet korn	102,8 % *	101,6 % *	104,5 %
Erter	104,5 %	99,7 %	103,3 %
Oljefrø	101,5 % *	100,0 % *	102,1 %
Poteter	+ 9 øre/kg *	+ 4 øre/kg *	+ 25 øre/kg
Grovfôr	102,7 %	102,3 %	101,7 %
Grasfrø	108,8 %	99,6 %	101,7 %
Frukt og bær	99,5 % *	104,6 % *	103,7 %
Andre planteprodukter	108,4 %	100,7 %	103,7 %
Sum planteprodukter			
Storfe, melk	+ 3 øre/liter	- 14 øre/liter	+ 3 øre/liter
Storfe, økologisk melk	+ 3 øre/liter	- 14 øre/liter	+ 3 øre/liter
Storfe, livdyr	98,1 %	101,0 %	100,0 %
Kuslakt	- 99 øre/kg	+ 52 øre/kg	100,0 %
Annet storfeslakt	- 99 øre/kg	+ 52 øre/kg	100,0 %
Økologisk storfeslakt	- 99 øre/kg	+ 52 øre/kg	100,0 %
Geit, melk	+ 3 øre/liter	- 14 øre/liter	+ 3 øre/liter
Geit, livdyr og slakt	99,4 %	99,3 %	100,0 %
Slaktegris	- 53 øre/kg	- 100 øre/kg	0 øre/kg
Purker og råner, livdyr/slakt	98,0 %	96,1 %	100,0 %
Smågris	98,0 %	96,1 %	100,0 %
Sau, livdyr og slakt	103,6 %	100,4 %	101,5 %
Sau, ull	+ 7 øre/kg	- 51 øre/kg	0 øre/kg
Fjørfe, egg	- 8 øre/kg	- 10 øre/kg	100,0 %
Fjørfekjøtt	101,6 %	100,3 %	101,0 %
Andre inntekter husdyrhold	99,4 %	99,3 %	101,7 %
Sum husdyrprodukter			
Leieinntekter (maskindel)	102,7 %	102,3 %	100,0 %
Andre inntekter	102,7 %	102,3 %	100,0 %
Sum inntekter før tilskudd			
Tilskudd i alt			
INNTEKTER I ALT			

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2019

KOSTNADER			
Såkorn	100,3 %	107,1 %	101,8 %
Settepoteter	102,2 %	100,9 %	105,1 %
Såvarer og planter	94,4 %	105,5 %	101,7 %
Handelsgjødsel	106,8 %	107,5 %	101,7 %
Kalk	101,6 %	105,5 %	101,7 %
Plantevernmidler	103,3 %	109,2 %	101,7 %
Konserveringsmidler	112,1 %	107,0 %	101,7 %
Kraftfôr	102,1 %	100,4 %	100,5 %
Annet innkjøpt fôr	102,1 %	100,4 %	101,7 %
Diverse til husdyrholdet	102,7 %	102,3 %	101,7 %
Innkjøp av dyr	99,4 %	99,3 %	101,7 %
Andre forbruksartikler	102,7 %	102,3 %	101,7 %
Sum variable kostnader			
Leid arbeid	102,7 S	103,3 S	101,7 %
Mask. og redskaper, vedl.h.	105,3 %	104,1 %	101,7 %
Traktorer, vedlikehold	105,3 %	104,1 %	101,7 %
Skurtresker, vedlikehold	105,3 %	104,1 %	101,7 %
Yrkesbil, vedlikehold	102,8 %	102,2 %	101,7 %
Driftsbygninger, vedlikehold	103,3 %	102,7 %	101,7 %
Jord, grøfter, vannanl., vedl.h	103,3 S	102,7 S	101,7 %
Drivstoff	114,1 %	98,2 %	101,7 %
Leie av dyr	102,7 %	102,3 %	101,7 %
Leie av kvote	102,7 %	102,3 %	101,7 %
Leie av maskiner	102,7 %	102,3 %	101,7 %
Leie av bygninger	102,7 %	102,3 %	101,7 %
Jordleie	102,7 %	102,3 %	101,7 %
Forsikring	102,7 %	102,3 %	101,7 %
Elektrisk kraft	123,0 %	95,7 %	101,7 %
Adm. og andre faste kostn.	102,7 %	102,3 %	101,7 %
Sum faste kostnader			
Avskrivning., mask. og redsk.	102,9 S	103,1 S	100,0 %
Avskrivninger, traktorer	102,8 S	103,1 S	100,0 %
Avskrivninger, skurtresker	103,2 S	103,6 S	100,0 %
Avskrivninger, yrkesbil	101,0 S	101,2 S	100,0 %
Avskrivning., driftsbygninger	104,4 S	104,3 S	100,0 %
Avskrivn., jord, veger, vann.	103,5 S	103,4 S	100,0 %
Avskrivning., kontormaskiner	102,4 S	102,5 S	100,0 %
Sum avskrivninger			
KOSTNADER I ALT			

1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før

RESULTATREGNING			
Inntekter i alt			
– Kostnader i alt			
= Driftsoverskudd			
+ Leid arbeid	102,7 S	103,3 S	101,7 %
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	100,0 %	115,1 %	113,7 %
– Jordbrukets andel av kår	102,7 %	102,3 %	100,0 %
= Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk			
= Vederlag til arbeid og egenkapital, per årsverk, inklusive volumfram- regninger fra regnskapsåret 2017			
1) * betyr normaliserte regnskaper, S betyr egen beregning i % av året før			

7.2 Årgangsindekser

Avskrivningene framregnes med årgangsindeksene for kapitalutstyret. Årgangsindeksene skal uttrykke prisendringen i kapitalsaldoen som avskrives. Det beregnes årgangsindekser for maskiner og redskaper (20 år), for traktor (20 år), for skurtresker (20 år), for yrkesbil (15 år) og for byggekostnadsindeksen som brukes i totalkalkylen for driftsbygninger (50 år). Avskrivninger for «Jord, veger, vannanlegg og grøfter» framregnes med årgangsindeksen for grøfter, fordi nesten hele avskrivningsbeløpet er knyttet til grøfter (33 år). Avskrivninger kontormaskiner framregnes med konsumprisindeksen (5 år). Det brukes samme antall avskrivningsår som i totalkalkylen.

For å illustrere begrepet årgangsindeks, har en i tabellen under brukt kontormaskiner og konsumprisindeksen som eksempel.

Tabell 7.2 Eksempel på årgangsindeks, konsumprisindeksen for avskrivning over 5 år

År	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Indeks	362,6	370,3	378,0	386,1	400,0	407,3	418,5	428,2
Årgangsindeks						383,87	393,16	403,00
Relativ årgangsindeks/framregningsfaktor						1	1,024	1,050

Årgangsindeksen for 2017 framkommer som summen av indeksen for de fire årene 2013–2016 pluss halvparten av indeksen for det første året (2012) og halvparten av indeksen for det siste året (2017) dividert på 5 år. Tilsvarende regnes indeksen for år 2018 ut på grunnlag av konsumprisindeksen for årene 2013–2018 og for år 2019 på grunnlag av årene 2014–2019.

7.3 Leid arbeid

For arbeidslønningene følges utviklingen i lønnstariffen for jordbruksarbeidere med minst 4 års praksis fra regnskapsåret til første framregningsår. Dette gir følgende utvikling:

$$2017 = 100,0 \quad 2018 = 102,7 \quad 2019 = 106,1$$

For 2019 er det da brukt et anslag for lønnsutviklingen på 3,3 prosent som er det samme anslaget som Statistisk sentralbyrå brukte før lønnsoppjørene 2019.

Kostnader til leid arbeid inngår i «kostnader i alt» i referansebruksberegningene. I resultatberegningen blir førte kostnader til leid arbeid lagt til driftsoverskuddet igjen for å kunne beregne vederlag til arbeid og egenkapital.

7.4 Tilskudd

Prinsippet for framregning av tilskudd er at en aksepterer de gjennomsnittlige tilskudd en får fram i regnskapsåret (basisåret). For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Det er gjort en sideberegning av tilskudd for de tre årene gitt den valgte sonen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolute endringen. Framregningen av tilskuddene reflekterer de regnskapsresultatene en forventer å få i de to framregningsårene.

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2019

8 Beregningsresultater

Resultater fra referansebruksberegningene 2017–2019 er presentert nedenfor.

«Vederlag til arbeid og egenkapital» skal dekke godtgjøring til alt arbeid og godtgjøring til egenkapital.

Inntektsfradraget ved skatteligningen var nytt fra og med 2000. Inntektsfradraget er i utgangspunktet ikke regnet inn i referansebruksberegningene, men går fram av tabellene 8.6–8.9 og er regnet inn i resultatene for referansebrukene i tabellene 8.10–8.14.

I alle tre årene 2017, 2018 og 2019 er det generelle fradraget 63 500 kr og maksimalt fradrag 166 400 kr som oppnås ved en jordbruksinntekt på 334 300 kr. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 66 900 kr forutsatt 40,3 prosent marginalsatt i 2017. I 2018 blir den tilsvarende inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag 64 000 kr forutsatt 40,2 prosent marginalsatt. I 2019 blir den tilsvarende inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag omtrent 61 000 kr forutsatt 40,0 prosent marginalsatt.

I denne publikasjonen er ingen endringer som følge av jordbruksoppjøret 2018 innarbeidet i resultatene for 2018. I stedet er helårsutslaget av endringer som følge av årets jordbruksoppjør, presentert i tabell 8.14.

Tabellene 8.1 og 8.2 viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk.

Tabell 8.1 Vederlag til arbeid og egenkapital. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2017. Verken inntektsfradrag ved skatteligningen eller utslaget av jordbruksoppgjøret 2019 er regnet inn. Kr per årsverk

	2017	2018	2019
1 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Landet	343 800	335 800	341 900
2 Korn, 362 dekar korn. Landet	127 900	116 300	96 900
3 Sau, 171 vinterfôra sauer. Landet	129 700	119 700	106 300
4 Melkeproduksjon geit, 133 årsgeiter. Landet	412 000	425 700	424 100
5 Svin og korn, 49 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	391 800	346 200	284 700
6 Egg og planteprodukter, 6 533 høner + 258 daa korn. Landet	439 400	401 300	373 000
7 Poteter og korn, 127 daa poteter + 444 daa korn. Landet	416 200	430 400	431 600
8 Storfeslakt/ammeku, 32 ammekyr. Landet	243 400	235 400	247 700
9 Frukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet	356 500	379 100	420 000
10 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 111 432 fjorfeslakt. Landet	425 600	433 800	418 200

Tabell 8.2 Vederlag til arbeid og egenkapital. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2017. Verken inntektsfradrag ved skatteligningen eller utslaget av jordbruksoppgjøret 2019 er regnet inn. Kr per årsverk

	2017	2018	2019
11 Økologisk melk og storfeslakt, 26 årskyr. Landet	344 600	341 400	354 200
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 15 årskyr. Landet	276 100	278 600	289 700
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 46 årskyr. Landet	383 600	364 700	349 300
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 62 årskyr. Landet	467 700	443 100	422 800
15 Melk og storfeslakt, 33 årskyr. Østlandets flatbygder	412 100	375 100	360 700
16 Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Østlandets andre bygder	342 500	331 200	339 900
17 Melk og storfeslakt, 35 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	328 700	300 500	284 800
18 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	330 400	320 700	331 300
19 Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Vestlandet	334 000	326 700	340 000
20 Melk og storfeslakt, 31 årskyr. Trøndelag	346 200	322 400	318 200
21 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Nord-Norge	335 900	329 600	331 900
22 Korn, <400 dekar korn (235 dekar korn). Østlandet	14 700	500	-19 100
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 777 dekar korn. Østlandet	296 200	286 100	259 400
24 Korn og svin, 313 dekar korn + 23 avlssvin. Trøndelag	392 200	353 400	306 700
25 Sau, 136 vinterfôra sauer. Vestlandet	106 700	100 000	95 900
26 Sau, 175 vinterfôra sauer. Nord-Norge	146 300	133 700	121 200
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 300 v.fôra sauer. Landet	145 900	133 400	113 800

Tabell 8.3 Resultatregning for hvert referansebruk. Verken inntektsfradrag ved skatteligningen eller utslaget av jordbruksoppgjøret 2019 er regnet inn. Kr

1 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Landet

	315 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	2 287 821	2 326 785	2 380 872
– Kostnader i alt	1 693 972	1 758 294	1 795 475
= Driftsoverskudd	593 849	568 491	585 397
+ Leid arbeid	161 421	165 779	171 268
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	68 771	68 771	79 152
– Jordbrukets andel av kår	5 008	5 146	5 264
= Vederlag til arbeid og egenkapital	681 491	660 353	672 249
/ Antall årsverk	1,982	1,982	1,982
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	343 820	333 156	339 158
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	2 600	2 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	343 820	335 756	341 858

2 Korn, 362 dekar korn. Landet

	98 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	636 234	658 307	677 393
– Kostnader i alt	572 476	598 885	621 069
= Driftsoverskudd	63 758	59 422	56 324
+ Leid arbeid	12 783	13 128	13 563
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	22 881	22 881	26 335
– Jordbrukets andel av kår	2 914	2 994	3 063
= Vederlag til arbeid og egenkapital	50 746	46 675	40 489
/ Antall årsverk	0,397	0,397	0,397
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	127 905	117 644	102 052
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	–1 300	–4 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	127 905	116 344	97 552

3 Sau, 171 vinterfôra sauer. Landet

	117 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	754 635	777 080	791 059
– Kostnader i alt	645 258	670 958	687 416
= Driftsoverskudd	109 377	106 122	103 643
+ Leid arbeid	71 500	73 431	75 862
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	22 095	22 095	25 430
– Jordbrukets andel av kår	3 443	3 538	3 619
= Vederlag til arbeid og egenkapital	155 339	153 920	150 456
/ Antall årsverk	1,197	1,197	1,197
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	129 742	128 557	125 664
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	–8 300	–18 800
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	129 742	120 257	106 864

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2019

4 Melkeproduksjon geit, 133 årsgeiter. Landet

	20 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	1 545 679	1 587 748	1 611 084
– Kostnader i alt	966 102	1 003 520	1 025 255
= Driftsoverskudd	579 577	584 228	585 829
+ Leid arbeid	126 126	129 531	133 820
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	41 830	41 830	48 144
– Jordbrukets andel av kår	1 532	1 574	1 610
= Vederlag til arbeid og egenkapital	662 341	670 355	669 895
/ Antall årsverk	1,608	1,608	1,608
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	412 009	416 994	416 708
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	8 700	7 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	412 009	425 694	424 108

5 Svin og korn, 49 avlssvin og 357 dekar korn. Landet

	30 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	3 555 308	3 526 978	3 451 310
– Kostnader i alt	2 982 566	3 070 837	3 117 074
= Driftsoverskudd	572 742	456 141	334 236
+ Leid arbeid	161 900	166 271	171 776
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	82 481	82 481	94 931
– Jordbrukets andel av kår	6 448	6 625	6 778
= Vederlag til arbeid og egenkapital	645 713	533 306	404 303
/ Antall årsverk	1,648	1,648	1,648
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	391 759	323 561	245 294
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	22 600	39 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	391 759	346 161	284 694

6 Egg og planteprodukter, 6 533 verpehøner og 258 dekar korn. Landet

	14 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	3 062 321	3 066 438	3 075 374
– Kostnader i alt	2 520 524	2 592 234	2 630 278
= Driftsoverskudd	541 797	474 204	445 096
+ Leid arbeid	117 707	120 885	124 887
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	74 952	74 952	86 266
– Jordbrukets andel av kår	2 679	2 753	2 816
= Vederlag til arbeid og egenkapital	581 873	517 384	480 901
/ Antall årsverk	1,324	1,324	1,324
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	439 442	390 738	363 186
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	10 600	9 800
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	439 442	401 338	372 986

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2019

7 Poteter og korn, 127 dekar poteter og 444 dekar korn. Landet

	17 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	2 072 991	2 147 308	2 201 718
– Kostnader i alt	1 554 441	1 622 547	1 678 746
= Driftsoverskudd	518 550	524 761	522 972
+ Leid arbeid	181 273	186 167	192 331
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	39 082	39 082	44 981
– Jordbrukets andel av kår	4 993	5 130	5 249
= Vederlag til arbeid og egenkapital	655 748	666 716	665 073
/ Antall årsverk	1,576	1,576	1,576
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	416 187	423 148	422 105
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	7 300	9 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	416 187	430 448	431 605

8 Storfeslakt/ammekyu, 32 ammekyr. Landet

	57 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	1 520 001	1 542 401	1 591 749
– Kostnader i alt	1 258 385	1 305 619	1 335 161
= Driftsoverskudd	261 616	236 782	256 588
+ Leid arbeid	103 721	106 521	110 048
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	54 142	54 142	62 314
– Jordbrukets andel av kår	5 402	5 550	5 679
= Vederlag til arbeid og egenkapital	305 793	283 611	298 643
/ Antall årsverk	1,256	1,256	1,256
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	243 394	225 739	237 703
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	9 700	10 000
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	243 394	235 439	247 703

9 Frukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet

	28 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	1 086 630	1 131 696	1 229 482
– Kostnader i alt	668 976	693 805	715 743
= Driftsoverskudd	417 654	437 891	513 739
+ Leid arbeid	241 811	248 340	256 561
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	14 890	14 890	17 138
– Jordbrukets andel av kår	2 027	2 083	2 131
= Vederlag til arbeid og egenkapital	642 548	669 258	751 031
/ Antall årsverk	1,802	1,802	1,802
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	356 542	371 363	416 738
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	7 700	7 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	356 542	379 063	424 238

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2019

10 Fjørfekjøtt og planteprodukter, 111 432 fjørfeslakt. Landet

	21 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	3 940 702	4 012 755	4 043 117
– Kostnader i alt	3 495 601	3 576 664	3 611 977
= Driftsoverskudd	445 101	436 091	431 140
+ Leid arbeid	90 942	93 397	96 489
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	92 490	92 490	106 451
– Jordbrukets andel av kår	4 065	4 177	4 273
= Vederlag til arbeid og egenkapital	439 488	432 821	416 905
/ Antall årsverk	1,033	1,033	1,033
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	425 646	419 189	403 774
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	14 600	14 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	425 646	433 789	418 174

11 Økologisk melk og storfeslakt, 26 årskyr. Landet

	22 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	1 988 544	2 028 345	2 089 073
– Kostnader i alt	1 483 389	1 540 545	1 575 453
= Driftsoverskudd	505 155	487 800	513 620
+ Leid arbeid	224 752	230 820	238 462
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	59 229	59 229	68 169
– Jordbrukets andel av kår	3 618	3 717	3 803
= Vederlag til arbeid og egenkapital	667 060	655 674	680 110
/ Antall årsverk	1,936	1,936	1,936
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	344 645	338 762	351 387
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	2 600	2 800
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	344 645	341 362	354 187

12 Melk (de 1/3 minste melkebrukene), 15 årskyr. Landet

	105 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	1 278 887	1 311 499	1 349 044
– Kostnader i alt	887 832	922 380	942 036
= Driftsoverskudd	391 055	389 119	407 008
+ Leid arbeid	96 208	98 806	102 077
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	16 239	16 239	18 690
– Jordbrukets andel av kår	2 559	2 629	2 690
= Vederlag til arbeid og egenkapital	468 465	469 057	487 705
/ Antall årsverk	1,696	1,696	1,696
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	276 140	276 489	287 481
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	2 100	2 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	276 140	278 589	289 681

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2019

13 Melk (de 1/3 største melkebrukene), 46 årskyr. Landet

	105 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	3 518 823	3 564 588	3 602 898
– Kostnader i alt	2 694 465	2 796 231	2 855 016
= Driftsoverskudd	824 358	768 357	747 882
+ Leid arbeid	220 671	226 629	234 132
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	152 148	152 148	175 114
– Jordbrukets andel av kår	7 753	7 966	8 150
= Vederlag til arbeid og egenkapital	885 128	834 872	798 750
/ Antall årsverk	2,307	2,307	2,307
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	383 618	361 837	346 181
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	2 900	3 100
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	383 618	364 737	349 281

14 Melk og storfleslakt, de 25 største melkebrukene, 62 årskyr. Landet

	25 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	4 908 273	4 966 122	5 010 393
– Kostnader i alt	3 794 390	3 936 195	4 018 112
= Driftsoverskudd	1 113 883	1 029 927	992 281
+ Leid arbeid	329 170	338 058	349 249
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	185 203	185 203	213 158
– Jordbrukets andel av kår	7 923	8 141	8 329
= Vederlag til arbeid og egenkapital	1 249 927	1 174 641	1 120 043
/ Antall årsverk	2,673	2,673	2,673
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	467 677	439 508	419 079
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	3 600	3 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	467 677	443 108	422 779

15 Melk og storfleslakt, 33 årskyr. Østlandets flatbygder

	25 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	2 715 399	2 705 494	2 726 937
– Kostnader i alt	2 046 187	2 121 990	2 167 590
= Driftsoverskudd	669 212	583 504	559 347
+ Leid arbeid	233 270	239 568	247 499
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	83 924	83 924	96 592
– Jordbrukets andel av kår	2 371	2 436	2 492
= Vederlag til arbeid og egenkapital	816 187	736 712	707 762
/ Antall årsverk	1,980	1,980	1,980
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	412 114	371 985	357 368
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	3 100	3 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	412 114	375 085	360 668

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2019

16 Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Østlandets andre bygder

	40 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	2 266 287	2 301 470	2 360 617
– Kostnader i alt	1 720 083	1 787 114	1 827 039
= Driftsoverskudd	546 204	514 356	533 578
+ Leid arbeid	189 238	194 347	200 782
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	57 196	57 196	65 829
– Jordbrukets andel av kår	10 326	10 610	10 855
= Vederlag til arbeid og egenkapital	667 920	640 897	657 676
/ Antall årsverk	1,950	1,950	1,950
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	342 499	328 642	337 246
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	2 600	2 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	342 499	331 242	339 946

17 Melk og storfeslakt, 35 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren

	18 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	2 364 840	2 366 718	2 382 089
– Kostnader i alt	1 770 317	1 833 519	1 868 452
= Driftsoverskudd	594 523	533 199	513 637
+ Leid arbeid	127 466	130 908	135 241
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	96 376	96 376	110 923
– Jordbrukets andel av kår	4 381	4 501	4 605
= Vederlag til arbeid og egenkapital	621 232	563 230	533 350
/ Antall årsverk	1,890	1,890	1,890
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	328 699	298 010	282 200
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	2 500	2 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	328 699	300 510	284 800

18 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Agder/Rogaland, andre bygder

	33 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	2 115 531	2 147 087	2 204 101
– Kostnader i alt	1 595 362	1 653 191	1 686 046
= Driftsoverskudd	520 169	493 896	518 055
+ Leid arbeid	152 975	157 105	162 306
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	67 915	67 915	78 166
– Jordbrukets andel av kår	1 407	1 446	1 479
= Vederlag til arbeid og egenkapital	603 822	581 640	600 716
/ Antall årsverk	1,828	1,828	1,828
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	330 383	318 246	328 684
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	2 500	2 600
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	330 383	320 746	331 284

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2019

19 Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Vestlandet

	76 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	2 184 643	2 223 846	2 288 662
– Kostnader i alt	1 598 319	1 660 514	1 694 920
= Driftsoverskudd	586 324	563 332	593 742
+ Leid arbeid	138 326	142 061	146 764
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	57 009	57 009	65 614
– Jordbrukets andel av kår	4 758	4 889	5 002
= Vederlag til arbeid og egenkapital	662 883	643 495	669 890
/ Antall årsverk	1,985	1,985	1,985
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	333 976	324 208	337 506
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	2 500	2 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	333 976	326 708	340 206

20 Melk og storfeslakt, 31 årskyr. Trøndelag

	61 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	2 404 753	2 414 410	2 450 241
– Kostnader i alt	1 771 598	1 839 068	1 878 744
= Driftsoverskudd	633 155	575 342	571 497
+ Leid arbeid	152 309	156 421	161 600
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	68 385	68 385	78 707
– Jordbrukets andel av kår	8 220	8 446	8 641
= Vederlag til arbeid og egenkapital	708 859	654 932	645 749
/ Antall årsverk	2,048	2,048	2,048
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	346 174	319 838	315 354
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	2 600	2 800
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	346 174	322 438	318 154

21 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Nord-Norge

	62 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	2 208 644	2 247 272	2 294 010
– Kostnader i alt	1 606 309	1 667 534	1 703 457
= Driftsoverskudd	602 335	579 738	590 553
+ Leid arbeid	166 132	170 618	176 266
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	79 948	79 948	92 016
– Jordbrukets andel av kår	1 406	1 445	1 478
= Vederlag til arbeid og egenkapital	687 113	668 963	673 325
/ Antall årsverk	2,046	2,046	2,046
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	335 910	327 037	329 169
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	2 600	2 700
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	335 910	329 637	331 869

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2019

22 Korn, < 400 dekar korn (235 dekar korn). Østlandet

	57 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	408 198	421 736	433 744
– Kostnader i alt	382 727	400 540	415 491
= Driftsoverskudd	25 471	21 196	18 253
+ Leid arbeid	968	994	1 027
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	19 422	19 422	22 354
– Jordbrukets andel av kår	2 503	2 572	2 631
= Vederlag til arbeid og egenkapital	4 514	196	–5 705
/ Antall årsverk	0,307	0,307	0,307
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	14 714	639	–18 597
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	–100	–500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	14 714	539	–19 097

23 Korn, de 20 største kornbrukene, 777 dekar korn. Østlandet

	20 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	1 429 051	1 479 674	1 517 307
– Kostnader i alt	1 229 230	1 286 419	1 333 926
= Driftsoverskudd	199 821	193 255	183 381
+ Leid arbeid	54 877	56 359	58 224
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	38 967	38 967	44 849
– Jordbrukets andel av kår	2 364	2 429	2 485
= Vederlag til arbeid og egenkapital	213 367	208 218	194 271
/ Antall årsverk	0,720	0,720	0,720
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	296 209	289 061	269 699
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	–3 000	–10 300
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	296 209	286 061	259 399

24 Korn og svin, 313 dekar korn og 23 avlssvin. Trøndelag

	31 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	1 705 675	1 700 043	1 679 605
– Kostnader i alt	1 403 977	1 449 908	1 476 735
= Driftsoverskudd	301 698	250 135	202 870
+ Leid arbeid	65 908	67 688	69 928
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	42 787	42 787	49 245
– Jordbrukets andel av kår	5 963	6 127	6 268
= Vederlag til arbeid og egenkapital	318 856	268 909	217 285
/ Antall årsverk	0,813	0,813	0,813
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	392 193	330 758	267 261
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	22 600	39 400
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	392 193	353 358	306 661

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettmemnda for jordbruket, 2019

25 Sau, 136 vinterfôra sauer. Vestlandet

	25 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	571 541	589 855	610 742
– Kostnader i alt	477 653	497 003	509 340
= Driftoverskudd	93 888	92 852	101 402
+ Leid arbeid	44 973	46 187	47 716
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	17 297	17 297	19 908
– Jordbrukets andel av kår	2 451	2 518	2 576
= Vederlag til arbeid og egenkapital	119 113	119 224	126 634
/ Antall årsverk	1,117	1,117	1,117
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	106 681	106 781	113 417
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	–6 800	–15 500
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	106 681	99 981	97 917

26 Sau, 175 vinterfôra sauer. Nord-Norge

	20 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	847 214	871 469	888 972
– Kostnader i alt	735 225	765 784	784 333
= Driftoverskudd	111 989	105 685	104 639
+ Leid arbeid	88 943	91 344	94 369
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	18 606	18 606	21 414
– Jordbrukets andel av kår	1 022	1 050	1 074
= Vederlag til arbeid og egenkapital	181 304	177 373	176 520
/ Antall årsverk	1,240	1,240	1,240
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	146 264	143 093	142 405
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	–9 400	–21 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	146 264	133 693	121 205

27 Sau, de 25 største sauebrukene, 300 vinterfôra sauer. Landet

	25 bruk		
	2017	2018	2019
Inntekter i alt	1 220 864	1 255 229	1 272 699
– Kostnader i alt	1 058 492	1 098 641	1 124 966
= Driftoverskudd	162 372	156 588	147 733
+ Leid arbeid	140 294	144 082	148 852
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	45 858	45 858	52 780
– Jordbrukets andel av kår	7 134	7 330	7 499
= Vederlag til arbeid og egenkapital	249 674	247 482	236 306
/ Antall årsverk	1,711	1,711	1,711
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	145 913	144 632	138 101
+ Volumframregninger fra regnskapsåret	0	–9 300	–21 200
= Vederlag arb. og egenkap. per årsverk inkl. volumframregn.	145 913	135 332	116 901

Tabell 8.4 Utvikling i sum tilskudd. Kr per bruk

	Sum tilskudd 2017	Endring til 2018	Endring til 2019 ¹	Endring til 2020 ²	Endring 2018– 2019 ¹
1 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Landet	662 839	39 031	115 212	171 270	76 182
2 Korn, 362 dekar korn. Landet	151 359	3 692	21 110	27 857	17 418
3 Sau, 171 vinterfôra sauer. Landet	515 566	15 531	28 256	61 652	12 724
4 Melkeproduksjon geit, 133 årsgreiter. Landet	895 000	38 290	73 289	119 900	34 999
5 Svin og korn, 49 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	258 691	4 072	27 986	39 786	23 914
6 Egg og planteprodukter, 6533 høner + 258 daa korn. Landet	285 320	2 428	22 332	34 097	19 904
7 Poteter og korn, 127 daa poteter + 444 daa korn. Landet	247 393	1 574	39 523	47 966	37 949
8 Storfeslakt/ammeku, 32 ammekyr. Landet	638 135	30 445	70 601	109 441	40 156
9 Frukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet	347 753	46 767	112 980	153 240	66 213
10 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 111 432 fjorfeslakt. Landet	153 385	1 774	18 303	27 256	16 529
11 Økologisk melk og storfeslakt, 26 årskyr. Landet	660 994	37 214	115 937	175 101	78 723
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 15 årskyr. Landet	488 362	32 632	80 557	120 437	47 925
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 46 årskyr. Landet	857 231	47 015	123 099	194 818	76 084
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 62 årskyr. Landet	1 098 318	58 557	153 431	239 244	94 875
15 Melk og storfeslakt, 33 årskyr. Østlandets flatbygder	657 719	-9 907	36 410	84 024	46 317
16 Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Østlandets andre bygder	693 700	35 160	115 017	164 640	79 857
17 Melk og storfeslakt, 35 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	453 954	4 463	44 988	93 769	40 525
18 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	609 196	33 054	109 468	159 701	76 414
19 Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Vestlandet	637 393	38 702	124 953	182 697	86 251
20 Melk og storfeslakt, 31 årskyr. Trøndelag	629 157	9 841	70 874	112 619	61 033
21 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Nord-Norge	798 517	39 262	106 123	163 939	66 861
22 Korn, <400 dekar korn (235 dekar korn). Østlandet	98 799	1 361	12 217	17 943	10 856
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 777 dekar korn. Østlandet	304 765	8 415	42 304	56 284	33 889
24 Korn og svin, 313 dekar korn + 23 avlssvin. Trøndelag	191 608	2 324	20 531	32 171	18 207
25 Sau, 136 vinterfôra sauer. Vestlandet	410 610	13 672	33 519	53 758	19 847
26 Sau, 175 vinterfôra sauer. Nord-Norge	601 922	17 574	33 248	70 521	15 674
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 300 v.fôra sauer. Landet	785 768	21 619	37 242	77 992	15 623

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2019 er regnet inn

2) Med 2020 menes fullt utslag av jordbruksoppgjøret 2019

Tabell 8.5 Utvikling i sum tilskudd. Kr per årsverk

	Sum tilskudd 2017	Endring til 2018	Endring til 2019 ¹	Endring til 2020 ²	Endring 2018– 2019 ¹
1 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Landet	334 410	19 691	58 126	86 408	38 435
2 Korn, 362 dekar korn. Landet	381 499	9 306	53 208	70 214	43 901
3 Sau, 171 vinterfôra sauer. Landet	430 611	12 972	23 600	51 493	10 628
4 Melkeproduksjon geit, 133 årsgaier. Landet	556 735	23 819	45 590	74 584	21 771
5 Svin og korn, 49 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	156 950	2 470	16 979	24 139	14 509
6 Egg og planteprodukter, 6533 høner + 258 daa korn. Landet	215 479	1 834	16 866	25 751	15 032
7 Poteter og korn, 127 daa poteter + 444 daa korn. Landet	157 014	999	25 084	30 443	24 085
8 Storfeslakt/ammeku, 32 ammekyr. Landet	507 920	24 232	56 194	87 109	31 962
9 Fukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet	192 964	25 950	62 691	85 031	36 741
10 Fjærfekjøtt og planteprodukter, 111 432 fjærfeslakt. Landet	148 554	1 718	17 726	26 397	16 009
11 Økologisk melk og storfeslakt, 26 årskyr. Landet	341 510	19 227	59 900	90 468	40 673
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 15 årskyr. Landet	287 868	19 235	47 485	70 992	28 250
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 46 årskyr. Landet	371 527	20 377	53 352	84 435	32 975
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 62 årskyr. Landet	410 950	21 910	57 408	89 516	35 499
15 Melk og storfeslakt, 33 årskyr. Østlandets flatbygder	332 099	-5 002	18 384	42 426	23 386
16 Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Østlandets andre bygder	355 719	18 030	58 979	84 425	40 949
17 Melk og storfeslakt, 35 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	240 191	2 361	23 804	49 614	21 442
18 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	333 323	18 086	59 896	87 381	41 810
19 Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Vestlandet	321 133	19 499	62 954	92 047	43 455
20 Melk og storfeslakt, 31 årskyr. Trøndelag	307 251	4 806	34 612	54 998	29 806
21 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Nord-Norge	390 372	19 194	51 880	80 145	32 686
22 Korn, <400 dekar korn (235 dekar korn). Østlandet	322 057	4 436	39 824	58 489	35 388
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 777 dekar korn. Østlandet	423 094	11 682	58 729	78 137	47 047
24 Korn og svin, 313 dekar korn + 23 avlssvin. Trøndelag	235 678	2 859	25 253	39 571	22 394
25 Sau, 136 vinterfôra sauer. Vestlandet	367 755	12 245	30 021	48 147	17 776
26 Sau, 175 vinterfôra sauer. Nord-Norge	485 591	14 177	26 822	56 892	12 645
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 300 v.fôra sauer. Landet	459 215	12 634	21 765	45 580	9 130

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2019 er regnet inn

2) Med 2020 menes fullt utslag av jordbruksoppgjøret 2019

Tabell 8.6 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per bruk

			2017	2018	2019 ¹
1	Melk og storfeslakt. 28 årskyr	Landet	64 700	59 900	58 400
2	Korn. 362 dekar korn	Landet	26 600	24 700	22 700
3	Sau. 171 vinterfôra sauer	Landet	41 700	39 000	36 600
4	Melkeproduksjon geit. 133 årsgelter	Landet	66 000	63 500	60 700
5	Svin og korn. 49 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	60 700	49 400	38 300
6	Egg og planteprodukter. 6 533 høner + 258 dekar korn	Landet	57 300	49 900	45 500
7	Poteter og korn. 127 dekar poteter + 444 dekar korn	Landet	43 800	42 200	40 200
8	Storfeslakt/ammeku. 32 ammekyr	Landet	51 800	46 300	46 600
9	Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær	Landet	50 500	50 000	52 800
10	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 111 432 fjørfeslakt	Landet	52 700	49 800	47 100

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2019 er regnet inn

Tabell 8.7 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per bruk

			2017	2018	2019 ¹
11	Økologisk melk og storfeslakt. 26 årskyr	Landet	62 700	58 500	57 900
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 15 årskyr	Landet	59 800	57 000	56 200
13	Melk (de 1/3 største brukene). 46 årskyr	Landet	66 900	62 100	58 000
14	Melk (de 25 største brukene). 62 årskyr	Landet	66 900	64 000	61 000
15	Melk og storfeslakt. 33 årskyr	Østlandets flatbygder	66 900	62 000	57 300
16	Melk og storfeslakt. 27 årskyr	Østlandets a. bygder	62 700	57 300	56 200
17	Melk og storfeslakt. 35 årskyr	Agder og Rog., Jæren	57 000	50 500	46 900
18	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	62 500	57 500	56 800
19	Melk og storfeslakt. 27 årskyr	Vestlandet	62 800	58 300	57 800
20	Melk og storfeslakt. 31 årskyr	Trøndelag	66 900	60 100	57 000
21	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Nord-Norge	65 900	61 300	59 200
22	Korn. <400 dekar korn (235 dekar korn)	Østlandet	16 200	12 900	10 600
23	Korn (de 20 største brukene). 777 daa korn	Østlandet	35 900	33 700	31 200
24	Korn og korn/svin. 313 daa + 23 avlssvin	Trøndelag	42 200	36 100	30 600
25	Sau. 136 vinterfôra sauer	Vestlandet	37 000	35 100	34 800
26	Sau. 175 vinterfôra sauer	Nord-Norge	45 400	41 800	39 600
27	Sau (de 25 største brukene). 300 v.f.sauer	Landet	57 200	52 500	47 600

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2019 er regnet inn

De to tabellene ovenfor viser antatt inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget for det enkelte referansebruk for årene 2017–2019. Resultatene for 2019 er før virkningene i 2019 av årets jordbruksoppgjør er innarbeidet.

Beregningen tar utgangspunkt i registrert jordbruksfradrag i 2017. Fradraget er regnet om til skattbar jordbruksinntekt i 2017. Skattbar jordbruksinntekt er justert til normalisert avlingsnivå i basisåret og så regnet fram forholdsvis etter endringene i driftsoverskuddet det enkelte år og reglene for beregning av jordbruksfradraget det enkelte år. Beregnet jordbruksfradrag er omregnet til verdi før skatt med skatteprosent 40,3 på alle bruk i regnskapsåret 2017, med skatteprosent 40,2 i 2018 og med skatteprosent 40,0 i 2019 (jf. Totalkalkylepublikasjonen 2019 underkapittel 6.2).

I tabellene 8.8 og 8.9 er de samme beregnede utslagene av jordbruksfradraget på vederlag til arbeid og egenkapital vist per årsverk.

Tabell 8.8 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per årsverk

		2017	2018	2019 ¹	
1	Melk og storfeslakt. 28 årskyr	Landet	32 600	30 200	29 400
2	Korn. 362 dekar korn	Landet	67 000	62 300	57 200
3	Sau. 171 vinterfôra sauer	Landet	34 800	32 600	30 600
4	Melkeproduksjon geit. 133 årsgeiter	Landet	41 100	39 500	37 800
5	Svin og korn. 49 avlssvin + 357 dekar korn	Landet	36 800	29 900	23 300
6	Egg og planteprodukter. 6 533 høner + 258 dekar korn	Landet	43 300	37 700	34 400
7	Poteter og korn. 127 dekar poteter + 444 dekar korn	Landet	27 800	26 800	25 500
8	Storfeslakt/ammeku. 32 ammekyr	Landet	41 300	36 900	37 100
9	Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær	Landet	28 000	27 700	29 300
10	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 111 432 fjørfeslakt	Landet	51 100	48 200	45 600

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2019 er regnet inn

Tabell 8.9 Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Kr per årsverk

		2017	2018	2019 ¹	
11	Økologisk melk og storfeslakt. 26 årskyr	Landet	32 400	30 200	29 900
12	Melk (de 1/3 minste brukene). 15 årskyr	Landet	35 300	33 600	33 100
13	Melk (de 1/3 største brukene). 46 årskyr	Landet	29 000	26 900	25 200
14	Melk (de 25 største brukene). 62 årskyr	Landet	25 000	23 900	22 800
15	Melk og storfeslakt. 33 årskyr	Østlandets flatbygder	33 800	31 300	28 900
16	Melk og storfeslakt. 27 årskyr	Østlandets a. bygder	32 100	29 400	28 800
17	Melk og storfeslakt. 35 årskyr	Agder og Rog., Jæren	30 200	26 700	24 800
18	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Agder/ Rog. a. bygder	34 200	31 500	31 100
19	Melk og storfeslakt. 27 årskyr	Vestlandet	31 600	29 400	29 100
20	Melk og storfeslakt. 31 årskyr	Trøndelag	32 700	29 300	27 800
21	Melk og storfeslakt. 26 årskyr	Nord-Norge	32 200	30 000	29 000
22	Korn. <400 dekar korn (235 dekar korn)	Østlandet	52 700	42 000	34 400
23	Korn (de 20 største brukene). 777 daa korn	Østlandet	49 800	46 800	43 400
24	Korn og korn/svin. 313 daa + 23 avlssvin	Trøndelag	51 900	44 400	37 700
25	Sau. 136 vinterfôra sauer	Vestlandet	33 100	31 500	31 200
26	Sau. 175 vinterfôra sauer	Nord-Norge	36 600	33 700	32 000
27	Sau (de 25 største brukene). 300 v.f.sauer	Landet	33 400	30 700	27 800

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2019 er regnet inn

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk inklusive beregnet utslag av jordbruksfradraget for de enkelte referansebruk.

Tabell 8.10 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2017. Resultatene før jordbruksoppjøret 2019. Kr per årsverk

	Årsverk	2017	2018	2019
1 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Landet	1,982	376 500	366 000	371 300
2 Korn, 362 dekar korn. Landet	0,397	194 900	178 700	154 100
3 Sau, 171 vinterfôra sauer. Landet	1,197	164 600	152 300	136 900
4 Melkeproduksjon geit, 133 årsgaier. Landet	1,608	453 100	465 200	461 900
5 Svin og korn, 49 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	1,648	428 600	376 100	308 000
6 Egg og planteprodukter, 6 533 høner + 258 daa korn. Landet	1,324	482 700	439 000	407 400
7 Poteter og korn, 127 daa poteter + 444 daa korn. Landet	1,576	444 000	457 300	457 100
8 Storfeslakt/ammeku, 32 ammekyr. Landet	1,256	284 600	272 300	284 800
9 Frukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet	1,802	384 600	406 800	449 300
10 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 111 432 fjorfeslakt. Landet	1,033	476 700	482 000	463 700

Tabell 8.11 Vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2017. Resultatene før jordbruksoppjøret 2019. Kr per årsverk

	Årsverk	2017	2018	2019
11 Økologisk melk og storfeslakt, 26 årskyr. Landet	1,936	377 100	371 600	384 100
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 15 årskyr. Landet	1,696	311 400	312 200	322 800
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 46 årskyr. Landet	2,307	412 600	391 700	374 400
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 62 årskyr. Landet	2,673	492 700	467 100	445 600
15 Melk og storfeslakt, 33 årskyr. Østlandets flatbygder	1,980	445 900	406 400	389 600
16 Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Østlandets andre bygder	1,950	374 600	360 600	368 700
17 Melk og storfeslakt, 35 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	1,890	358 900	327 200	309 600
18 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	1,828	364 600	352 200	362 400
19 Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Vestlandet	1,985	365 600	356 100	369 100
20 Melk og storfeslakt, 31 årskyr. Trøndelag	2,048	378 800	351 800	346 000
21 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Nord-Norge	2,046	368 100	359 600	360 800
22 Korn, <400 dekar korn (235 dekar korn). Østlandet	0,307	67 400	42 500	15 300
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 777 dekar korn. Østlandet	0,720	346 000	332 900	302 800
24 Korn og svin, 313 dekar korn + 23 avlssvin. Trøndelag	0,813	444 100	397 700	344 300
25 Sau, 136 vinterfôra sauer. Vestlandet	1,117	139 800	131 500	127 000
26 Sau, 175 vinterfôra sauer. Nord-Norge	1,240	182 900	167 400	153 200
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 300 v.fôra sauer. Landet	1,711	179 300	164 100	141 600

Tabell 8.12 Endring i vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2017. Resultatene før jordbruksoppgjøret 2019. Kr per årsverk

	Vederlag i 2017	Endring fra 2017 til 2018	Endring fra 2018 til 2019	Endring fra 2017 til 2019
1 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Landet	376 500	-10 500	5 300	-5 200
2 Korn, 362 dekar korn. Landet	194 900	-16 200	-24 600	-40 800
3 Sau, 171 vinterfôra sauer. Landet	164 600	-12 300	-15 400	-27 700
4 Melkeproduksjon geit, 133 årsgreiter. Landet	453 100	12 100	-3 300	8 800
5 Svin og korn, 49 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	428 600	-52 500	-68 100	-120 600
6 Egg og planteprodukter, 6 533 høner + 258 daa korn. Landet	482 700	-43 700	-31 600	-75 300
7 Poteter og korn, 127 daa poteter + 444 daa korn. Landet	444 000	13 300	-200	13 100
8 Storfeslakt/ammeku, 32 ammekyr. Landet	284 600	-12 300	12 500	200
9 Frukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet	384 600	22 200	42 500	64 700
10 Fjorfekjøtt og planteprodukter, 111 432 fjorfeslakt. Landet	476 700	5 300	-18 300	-13 000

Tabell 8.13 Endring i vederlag til arbeid og egenkapital, inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2017. Resultatene før jordbruksoppgjøret 2019. Kr per årsverk

	Vederlag i 2017	Endring fra 2017 til 2018	Endring fra 2018 til 2019	Endring fra 2017 til 2019
11 Økologisk melk og storfeslakt, 26 årskyr. Landet	377 100	-5 500	12 500	7 000
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 15 årskyr. Landet	311 400	800	10 600	11 400
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 46 årskyr. Landet	412 600	-20 900	-17 300	-38 200
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 62 årskyr. Landet	492 700	-25 600	-21 500	-47 100
15 Melk og storfeslakt, 33 årskyr. Østlandets flatbygder	445 900	-39 500	-16 800	-56 300
16 Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Østlandets andre bygder	374 600	-14 000	8 100	-5 900
17 Melk og storfeslakt, 35 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	358 900	-31 700	-17 600	-49 300
18 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Agder/Rogal., andre bygder	364 600	-12 400	10 200	-2 200
19 Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Vestlandet	365 600	-9 500	13 000	3 500
20 Melk og storfeslakt, 31 årskyr. Trøndelag	378 800	-27 000	-5 800	-32 800
21 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Nord-Norge	368 100	-8 500	1 200	-7 300
22 Korn, <400 dekar korn (235 dekar korn). Østlandet	67 400	-24 900	-27 200	-52 100
23 Korn, de 20 største kornbrukene, 777 dekar korn. Østlandet	346 000	-13 100	-30 100	-43 200
24 Korn og svin, 313 dekar korn + 23 avlssvin. Trøndelag	444 100	-46 400	-53 400	-99 800
25 Sau, 136 vinterfôra sauer. Vestlandet	139 800	-8 300	-4 500	-12 800
26 Sau, 175 vinterfôra sauer. Nord-Norge	182 900	-15 500	-14 200	-29 700
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 300 v.fôra sauer. Landet	179 300	-15 200	-22 500	-37 700

I tabell 8.14 er årets jordbruksoppgjør innarbeidet i referansebruksberegningene og regnet fram til kalenderåret 2020 (fullt utslag av oppgjøret) med utgangspunkt i de forutsetninger som er lagt til grunn i oppgjøret.

Tabell 8.14 Vederlag til arbeid og egenkapital, både uten og med beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget. Fullt utslag er helårsvirkningen for kalenderåret 2020 når jordbruksoppgjøret 2019 er innarbeidet med oppgjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst fra 2019 til 2020. Kr per årsverk

	2019 ¹ før oppgjør ekskl. skatt	2019 ¹ før oppgjør inkl. skatt	Fullt utslag av oppgjør ² ekskl. skatt	Fullt utslag av oppgjør ² inkl. skatt
1 Melk og storfeslakt, 28 årskyr. Landet	341 900	371 300	17 200	21 600
2 Korn, 362 dekar korn. Landet	96 900	154 100	37 700	56 400
3 Sau, 171 vinterfôra sauer. Landet	106 300	136 900	21 200	31 200
4 Melkeproduksjon geit, 133 årsgaier. Landet	424 100	461 900	20 300	24 200
5 Svin og korn, 49 avlssvin + 357 dekar korn. Landet	284 700	308 000	-4 800	-1 100
6 Egg/planteprod., 6 533 høner + 258 dekar korn. Landet	373 000	407 400	-3 100	1 700
7 Poteter og korn, 127 daa potet + 444 daa korn. Landet	431 600	457 100	41 100	47 100
8 Storfeslakt/ammeku, 32 ammekyr. Landet	247 700	284 800	14 500	21 800
9 Frukt og bær, 51 dekar frukt og bær. Landet	420 000	449 300	32 800	38 600
10 Fjærfekjøtt/planteprod., 111 432 fjærfeslakt. Landet	418 200	463 700	9 500	17 100
11 Økologisk melk og storfeslakt, 26 årskyr. Landet	354 200	384 100	21 700	26 500
12 Melk, de 1/3 minste melkebrukene, 15 årskyr. Landet	289 700	322 800	18 200	23 700
13 Melk, de 1/3 største melkebrukene, 46 årskyr. Landet	349 300	374 400	13 400	17 300
14 Melk, de 25 største melkebrukene, 62 årskyr. Landet	422 800	445 600	12 800	15 100
15 Melk og storfeslakt, 33 årskyr. Østlandets flatbygder	360 700	389 600	12 100	16 400
16 Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Østlandets andre bygd.	339 900	368 700	14 900	19 400
17 Melk og storfeslakt, 35 årskyr. Agder/Rogaland, Jæren	284 800	309 600	11 900	16 200
18 Melk og storfesl., 26 årskyr. Agder/Rogal., andre bygd.	331 300	362 400	15 500	20 400
19 Melk og storfeslakt, 27 årskyr. Vestlandet	340 000	369 100	19 100	23 700
20 Melk og storfeslakt, 31 årskyr. Trøndelag	318 200	346 000	9 700	13 700
21 Melk og storfeslakt, 26 årskyr. Nord-Norge	331 900	360 800	16 700	20 500
22 Korn, <400 dekar korn (235 dekar korn). Østlandet	-19 100	15 300	33 400	58 400
23 Korn, 20 største kornbrukene, 777 daa korn. Østlandet	259 400	302 800	49 400	62 900
24 Korn og svin, 313 dekar korn + 23 avlssvin. Trøndelag	306 700	344 300	10 600	19 500
25 Sau, 136 vinterfôra sauer. Vestlandet	95 900	127 000	12 700	21 200
26 Sau, 175 vinterfôra sauer. Nord-Norge	121 200	153 200	22 400	32 900
27 Sau, de 25 største sauebrukene, 300 v.f. sauer. Landet	113 800	141 600	15 900	23 700

1) Før utslaget av jordbruksoppgjøret 2019 er regnet inn i resultatene for året 2019

2) Fullt utslag for kalenderåret 2020 (helårsvirkning av oppgjøret) med oppgjørets forutsetninger for pris- og kostnadsvekst i 2020 (jf. tabell 7.1)

8.2 Økologisk melkeproduksjon

Det er 22 Debio-godkjente melkeproduksjonsbruk som inngår i årets referansebruk 11 med økologisk melk og storfeslakt. Presentasjonen i tabell 8.15 omfatter kun regnskapsåret 2017 (basisåret).

Årets driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon ligger i fylkene Østfold, Akershus, Hedmark, Vestfold, Telemark, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Møre og Romsdal og Nordland.

Referansebruk 11 har 25,7 årskyr, 31,2 andre storfe og bare et lite innslag av andre husdyr. Jordbruksarealet i alt er på 443 dekar, herav 387 dekar eng/beite og 46 dekar korn/erter/oljefrø. Referansebruket leverer ca. 155 000 liter melk og 4 070 kg storfekjøtt. Tilsvarende for referansebruk 1 er ca. 198 000 liter melk og 7 470 kg storfekjøtt. Oppnådd melkepris (uten tilskudd) på referansebruk 11 er 6,23 kr per liter, som er 59 øre høyere enn for eksempel på referansebruk 1. For ku- og storfekjøtt er oppnådd pris (uten tilskudd) henholdsvis 1,05 kr høyere og 2,22 kr lavere per kg enn på referansebruk 1.

Tabell 8.15 viser det økonomiske resultatet for gruppen av driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon, referansebruk 11, i regnskapsåret 2017 og de tilsvarende resultatene for referansebruk 1. Av tabellen går det fram at de ulike inntekts- og kostnadspostene er noe forskjellig mellom de to gruppene av bruk. Pristilskuddene utgjøres i hovedsak av distriktstilskudd melk, distriktstilskudd storfekjøtt og kvalitetstilskudd storfekjøtt. Den relativt store forskjellen mellom de to referansebrukene skyldes både levert mengde og geografisk plassering av enkeltbrukene som inngår. Arbeidsforbruket på de økologiske melkeproduksjonsbrukene er i gjennomsnitt 3571 timer mens det er 3657 timer på referansebruk 1 som i årets beregninger har 28,2 årskyr (og til sammenligning 3598 timer på referansebruk 16 med 27,0 årskyr, 3372 timer på referansebruk 18 med 26,1 årskyr og 3774 timer på referansebruk 21 med 25,9 årskyr).

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2019. BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE.
REGNSKAPSTALL FOR 2017. FRAMREGNEDE TALL FOR 2018 OG 2019.
Budsjettnemnda for jordbruket, 2019

Tabell 8.15 Resultatregning for 22 driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon og referansebruk 1, regnskapsåret 2017. Kr

	Økologisk melkeproduksjon	Referansebruk nr. 1
Antall årskyr	25,7	28,2
Omsatt melk, liter per årsku	6 032	7 020
Melkepris (uten tilskudd), kr per liter	6,23	5,64
Jordbruksareal i alt, dekar	443	422
Sum inntekter før tilskudd	1 327 600	1 625 900
Pristilskudd	50 900	136 500
Produksjonsuavhengige tilskudd	610 100	526 300
+ Tilskudd i alt	661 000	662 800
= Inntekter i alt	1 988 600	2 288 700
Variable kostnader	510 600	745 900
Faste kostnader	728 900	698 300
Avskrivninger	243 900	249 800
– Kostnader i alt	1 483 400	1 694 000
= Driftsoverskudd	505 200	594 700
+ Leid arbeid	224 700	161 400
– Jordbrukets andel av gjeldsrenter	59 200	68 700
– Jordbrukets andel av kår	3 600	5 000
= Vederlag til arbeid og egenkapital	667 100	682 400
/Antall årsverk	1,936	1,982
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	344 600	344 300

8.3 Analyse av kombinerte produksjoner

Noen referansebruk kombinerer flere driftsgrener. Dette gjelder blant annet referansebrukene 5–7 som er svin kombinert med korn, egg kombinert med planteprodukter og poteter kombinert med korn. Ideelt sett hadde det vært ønskelig med driftsgrenanalyser av de kombinerte produksjonene slik at utslagene for hver produksjonsgren kunne studeres. Materialet gir ikke anledning til det, og spesielt på kostnadssiden er det krevende å splitte kostnader blant annet til leid arbeid, administrasjon, drivstoff, elektrisk kraft og alle kapitalkostnadene inklusive gjeld og renter på lånt kapital. Arbeidsforbruket er heller ikke fordelt på driftsgrener på det enkelte deltakerbruket. Fordeling av slike fellesposter krever stor grad av skjønn, som igjen øker usikkerheten i resultatene.

Budsjettnemnda har gjort en driftsgrenanalyse for referansebrukene 5–7, men understreker at fordelingsforutsetningene er usikre. For noen poster, blant annet arbeidsforbruk, er fordelingen til korn gjort med bakgrunn i resultater fra referansebruk 2 som er et kornbruk.

Driftsgrenresultatene for regnskapsåret 2017 for referansebrukene 5–7 er vist i tabellene 8.16-8.18. I tabellene avviker de to nederste linjene litt fra tabellhodet. Arbeidsforbruket er angitt i årsverk (ikke i 1000 kr) og vederlaget per årsverk i prosent angir driftsgrenens vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk i prosent av resultatet for referansebruket samlet.

Tabell 8.16 Hovedposter fordelt på to driftsgrener på referansebruk 5 for regnskapsåret 2017. 1000 kr og prosent

	Svin		Korn	
	1000 kr	Prosent	1000 kr	Prosent
Sum inntekter før tilskudd	2 731	83	566	17
Tilskudd i alt	103	40	156	60
Inntekter i alt	2 834	80	721	20
Variable kostnader	1 698	92	146	8
Faste kostnader før avskrivninger	518	62	315	38
Kostnader i alt	2 387	80	595	20
Driftsoverskudd	446	78	126	22
Vederlag til arbeid og egenkapital	528	82	118	18
Arbeidsforbruk, årsverk	1,26	77	0,38	23
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	417	106	308	79

**Tabell 8.17 Hovedposter fordelt på to driftsgrener på referansebruk 6 for regnskapsåret 2017.
1000 kr og prosent**

	Egg (og husdyr)		Planteproduksjon	
	1000 kr	Prosent	1000 kr	Prosent
Sum inntekter før tilskudd	2 362	85	415	15
Tilskudd i alt	168	59	117	41
Inntekter i alt	2 530	83	532	17
Variable kostnader	1 498	94	101	6
Faste kostnader før avskrivninger	321	58	235	42
Kostnader i alt	2 033	81	487	19
Driftsoverskudd	497	92	45	8
Vederlag til arbeid og egenkapital	548	94	33	6
Arbeidsforbruk, årsverk	1,03	77	0,30	23
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	535	122	119	25

Referansebruket har litt ulike sideproduksjoner. Det er 5 storfe som her er regnet sammen med eggproduksjonen. I planteproduksjonen inngår 5 dekar poteter og 32 dekar eng og beite.

**Tabell 8.18 Hovedposter fordelt på to driftsgrener på referansebruk 7 for regnskapsåret 2017.
1000 kr og prosent**

	Poteter og annet		Korn	
	1000 kr	Prosent	1000 kr	Prosent
Sum inntekter før tilskudd	1 151	63	674	37
Tilskudd i alt	86	35	162	65
Inntekter i alt	1 237	60	836	40
Variable kostnader	244	56	191	44
Faste kostnader før avskrivninger	475	58	341	42
Kostnader i alt	771	50	784	50
Driftsoverskudd	467	90	52	10
Vederlag til arbeid og egenkapital	607	93	49	7
Arbeidsforbruk, årsverk	1,14	72	0,43	28
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	531	128	113	27

Referansebruket har mindre enn 5 000 kr i husdyrinntekter. Poteter utgjør 51 prosent av planteproduksjonsinntektene, mens korn utgjør 34 prosent. Grønnsaker utgjør 14 prosent av planteproduksjonsinntektene og grovførsalg og grasfrø er ubetydelig. Arbeidsforbruket i kornproduksjonen vil med 2,0 timer per dekar (som for det litt mindre referansebruk 2) utgjøre 29 prosent av arbeidsforbruket. Arbeidsforbruket til grønnsaker vil trolig ligne mest på arbeidsforbruket i potetproduksjonen. Arbeidsforbruket for de 175 dekarene til poteter og annet enn korn blir 11,8 timer per dekar.

For alle disse tre kombinerte referansebrukene er det den førstnevnte driftsgrenen (henholdsvis svin, egg og poteter) som dominerer ved at den bidrar med størstedelen av inntektene, kostnadene, driftsoverskuddet og størstedelen av arbeidsinnsatsen (for

poteter og korn er kostnadene relativt likt fordelt for 2017). I resultatmålet «Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk» vurderes resultatet ut fra arbeidsinnsatsen, og også her kommer hovedproduksjonen best ut.

8.4 Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper

I dette kapitlet er det foretatt en sammenligning av resultatene i referansebruksberegningene, inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2017, med resultatene fra totalkalkylens normaliserte regnskaper. Resultatene fra referansebrukene er beregninger utført på bruksnivå på grunnlag av bruk over et visst økonomisk driftsomsfang, mens totalkalkylens normaliserte regnskaper er et sektorregnskap med aggregerte tall for hele det norske jordbruket fordelt ut på totalt antall årsverk. På en del områder vil det derfor være ulike beregningsprinsipper som er lagt til grunn i de to systemene. Totalkalkylen vil i større grad fange opp strukturelle endringer i jordbruket og utvalget av referansebruk er ikke representativt for totaljordbruket.

Noen flere årsaker til ulik utvikling i vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk fra 2017 til 2018 og fra 2018 til 2019 mellom de to beregningssystemene, er forsøkt forklart nedenfor.

Til sammenligningen har en beregnet et grovt gjennomsnitt av vederlaget til arbeid og egenkapital på referansebrukene i 2017. Dette er gjort ved å ta resultatet fra de første 10 referansebrukene og vekte dem etter antall driftsgranskingsbruk som inngår og antall årsverk. Tabell 8.19 viser at inntektsnivået da er ca. 12 700 kr per årsverk lavere i referansebruksberegningene. I fjorårets beregninger var inntektsnivået i regnskapsåret 2016 ca. 19 300 kr per årsverk lavere i referansebruksberegningene enn i normaliserte regnskaper. En av årsakene til dette nivåskiftet er ulik periodisering av etterbetalinger i melkeprisen (jf. underkapittel 5.3).

For framregningsårene har en vist hvilket intervall utviklingen av vederlaget per årsverk varierer innenfor på enkeltbruksnivå (volumframregninger fra regnskapsåret 2017 inkludert).

Normaliserte regnskaper og beregnet referansebruksinntekt, inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2017, viser følgende utvikling med hensyn til resultat og årlig endring i vederlaget til arbeid og egenkapital i kr per årsverk.

Tabell 8.19 Vederlag til arbeid og egenkapital i kr per årsverk^{1,2}

	Normaliserte regnskaper		Referansebruksberegningene inklusive volumframregninger	
	Kr/årsverk	Endring	Kr/årsverk	Intervall for endring
2017	324 000		311 300	
2018	328 400	+ 4 400		fra minus 45 600 til pluss 22 500
2019	306 700	- 21 700		fra minus 61 500 til pluss 45 200

1) Jordbruksfradrag ved skatteligningen er ikke regnet inn

2) Resultatene er før jordbruksoppjøret 2019

Tabellen viser at inntektsutviklingen er noe forskjellig i de to beregningssystemene og at inntektsutviklingen dessuten varierer betydelig mellom ulike referansebruk.

Sammenlignet med utviklingen av et grovt gjennomsnitt av referansebrukene inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2017, men med samme vektning i framregningsårene, finner vi at referansebrukene har en gjennomsnittlig inntektsnedgang per årsverk fra 2017 til 2018 mens det er en økning i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen mellom de to beregningssystemene er omtrent 12 000 kr netto større økning i normaliserte regnskaper. Fra 2018 til 2019 er det en gjennomsnittlig inntektsøkning i referansebruksberegningene mens det er en inntektsnedgang i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen er omtrent 22 100 kr netto større nedgang i normaliserte regnskaper. Ser en på nivået ligger altså referansebrukene 12 700 kr under normaliserte regnskaper i 2017 og om lag 2 600 kr under normaliserte regnskaper i 2019.

Noen forskjeller som kan bidra til å forklare litt nærmere både ulik utvikling og ulikt nivå, er:

- I normaliserte regnskaper kommer effekten av tørkesommeren 2018 inn i framregningsårene med volumutslag på både innteks- og kostnadsposter og på utbetaling av avlingserstatninger. For grovfôr er avlingserstatningene i normaliserte regnskaper ført inn uten normalisering for 2018 og 2019. I referansebruksberegningene er framregningen volumfast, og det er heller ingen «bølgebevegelse» i avlingserstatningene.
- Framregning av melkepris avviker fra totalkalkylen. Dette handler om ulik periodisering av etterbetalinger og er nærmere omtalt i underkapittel 5.3. Forskjellen fra 2017 til 2018 er 9 øre per liter melk større prisøkning i totalkalkylen som tilsvarer 3 000 kr per årsverk. Forskjellen fra 2018 til 2019 er 1 øre per liter melk større prisnedgang i totalkalkylen som tilsvarer 300 kr per årsverk.
- Kapitalslitet bygger på prinsippet om historisk kost i driftsgranskingene og prisnivåjustering i normaliserte regnskaper. Dette gir lavere kapitalslit i driftsgranskingene (og referansebrukene) enn i normaliserte regnskaper. Det gir

også forskjellig utvikling i beregnet kapitalslit, som må ses i sammenheng med utviklingen i rentekostnadene.

- Forskjell i utviklingen i nominell rente og realrente. «Effekt av finansiering» (prisstigningsgevinst på den lånte delen av kapitalen) reduserer rentekostnaden i normaliserte regnskaper slik at det blir realrente. I årets beregning gir dette fra 2017 til 2018 et positivt bidrag til utviklingen på 3 100 kr per årsverk og et negativt bidrag på 5 000 kr per årsverk til utviklingen fra 2018 til 2019 i normaliserte regnskaper. I referansebruksberegningene beregnes kapitalslitet etter historiske investeringskostnader slik at det ikke blir noen prisstigningsgevinst og det regnes med nominelle renter.
- Produktivitetsendring/volumendring er regnet på ulik måte i de to beregningssystemene. I normaliserte regnskaper betyr nedgangen i samlet antall årsverk i jordbruket en økning i vederlaget på om lag 5 000 kr per årsverk fra 2017 til 2018 og om lag 4 000 kr per årsverk fra 2018 til 2019. Gjennomsnittlig volumframregning på referansebrukene viser en økning på om lag 3 400 kr fra 2017 til 2018 og en reduksjon på om lag 700 kr fra 2018 til 2019. (Volumframregningene på referansebrukene er beskrevet i kapittel 4.) Totalkalkylen fanger umiddelbart opp strukturelle endringer i jordbruket slik som nedgang i arbeidsforbruk, mens måten volumframregningene gjøres på referansebrukene, gjør at skift i utviklingstrender først blir fanget opp etter flere år.
- Alle jordbrukets produksjoner inngår i totalkalkylens normaliserte regnskaper, men en del av disse inngår ikke i referansebrukene. Dette er blant annet pelsdyr, grønnsaker og blomster.
- I referansebrukene føres kostnader og eventuelt inntekter ved jordleie slik de fremgår av driftsregnskapet for enkeltbruk. I normaliserte regnskaper anses all jord å tilhøre sektoren slik at kapital på bortleid jord er ført på jordbruket og gjeld og renter knyttet til bortleid jord er tillagt jordbruksgjelda.
- Normaliserte regnskaper har med poster som ikke inngår i referansebrukene. Tidligpensjonsordning er en slik post som bidrar til et høyere nivå i normaliserte regnskaper med til sammen omtrent 1 600 kr per årsverk i 2017.
- Beregningssystemene har forskjellig prinsipp for føring av tilskudd. I referansebruksberegningene framregnes tilskudd med vedtatte satser, mens i normaliserte regnskaper er det bevilgningene for overførbare poster (direkte tilskudd) som regnes inn for budsjettåret 2019.

Budsjettnemnda for jordbruket

Oslo 17.06.2019

Knut Børve

Elin Bergerud
Anne Snellingen Bye
Olaf Godli
Steinar Helgen

Anders Huus
Liv-Kristin Rød Korssjøen
Maria Krekling
Siril Kvam

Per Arne Skjeflo
Ole Nikolai Skulberg
Elin Marie Haga Stabbetorp
Lajla Tunaal White

Oddmund Hjukse

